

DE ZILVER HISTOGRAAF SCHOONHOVEN

OVER DE DUIZEND MEESTERS, HUN WERK EN HUN STAD



Zilver Histograaf
Schoonhoven



*Bij de Cover*

*Gerrit Koen,
zilveren melkkan, theebus, theepot,
Schoonhoven 1755.
Collectie Edelambachtshuys
Foto's Rob Glastra,
bew. T. van Velsen.*

86	Inhoudsopgave	Jaargang 3, 2023, december, aflevering 4
87	Gemke Jager	Van de redactie: Gerrit Koen 1715-1778, een familieleven en zijn oeuvre-overzicht
88	Rene Kappers	Een platte schep met nieuwe zilvermerken: Abraham Heerens, 1759
90	idem.	Galerij der meesters: Mees Herens
91	idem.	18de-eeuws zilveren boekbeslag van Pieter Vergeer en Jacobus Koppenol de Oude, maar niet 'uit 1782'. Het nut van hulpmerken
96	Peter van Oel	'N met schreven in vierkant' tóch voor 1743. Een rectificatie
97	Rene Kappers	Waarborgkantoor Schoonhoven 1927. Een jaarletter R met een punt
98	Ferry Mol	Galerij der Meesters: Abraham Verheij
99	Rene Kappers, Ab Rikkoert	Zilversmid Gerrit Koen, een 'solitair' in Schoonhoven, 1715-1778. Fragment-genealogie en zijn biografie
118	Rita Vastenholt, Ab Rikkoert	Zilversmid Gerrit Koen in Schoonhoven. Zijn grootwerk nader beschouwd, 1741-1778
139	Colofon	Colofon Zilver Histograaf Schoonhoven
140	Sponsors	Panorama van de Zilverstad

Gerrit Koen 1715-1778, een familieleven en zijn oeuvre-overzicht

Gemke Jager

Een oeuvre-overzicht van een zilversmid kwam nog niet eerder in de *Zilver Histograaf*. Kunsthistoricus Rita Vastenholt en Ab Rikkoert, algemeen directeur van het gelijknamige juweliersbedrijf, en zilverdeskundige, tekenden hiervoor. Het is uitzonderlijk: grootwerk van Schoonhoven uit de 18de eeuw. De familie Rikkoert bracht het leeuwendeel van het oeuvre na 1981 bij elkaar. Toenmalig directeur Henk Rikkoert slaakte al in de jaren 1990 de verzuchting ‘dit is voor Schoonhoven echt interessant, het moest eens goed onderzocht worden’. Bij deze dus en met dank aan deze verzamelaar.

Bij de vijf stukken van Gerrit Koen die in 1981 werden tentoongesteld op de expositie *Zilversmeden van de stad Schoonhoven* zijn nu in dit oeuvre-overzicht nog 24 stukken toegevoegd. Bij elkaar dus een oeuvre van 29 stukken uit de 18de eeuw van Gerrit Koen. Bijzonder en museaal; veel groter zal het waarschijnlijk niet meer worden.

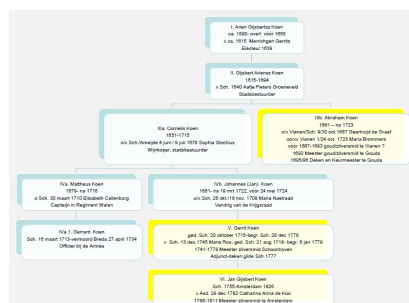
Een fragment-genealogie van de familie Koen in Schoonhoven met daarin het leven van zilversmid Gerrit Koen completeert het beeld. Rene Kappers bracht met genealogisch onderzoek naar dit aspect van Gerrit Koen, vele nieuwe gegevens aan het licht. Dit leidde tot grote verbeteringen van het tot nu toe gangbare verhaal. Gerrit Koen kreeg een definitieve naam, hij kreeg nieuwe ouders en een nieuw huwelijksjaar. Zijn sociaal en economisch functioneren in Schoonhoven kreeg een beter reliëf: een *einzelgänger* of in termen van het onderzoek naar Schoonhovense familieverbanden ‘een solitair’, maar hier in meer dan één opzicht. En echt deken van het Gilde werd hij nooit; hij moest genoegen nemen met ‘adjunct’ en ‘meedelen in de emolumenten’. Merkwaardig voor een telg uit een familie van hun statuur: stadsbestuurders, en dat generaties lang.

Het is zeer verheugend dat de enthousiaste samenwerking tussen de auteurs al na ruim een jaar tot deze twee publicaties heeft geleid. Hun (belangeloze) inzet en expertise oogsten alom waardering. Ook dank aan Rob Glastra, die voor goede foto’s zorgde van de collectie Rikkoert. Dit oeuvre-overzicht en genealogie leveren een substantiële bijdrage aan de huidige kennis van de Schoonhovense zilversmeden in de 18de eeuw en dat doet recht aan de geschiedenis van onze Zilverstad.

Gemke Jager

Bestuurslid Zilver Histograaf Schoonhoven

Oud-directeur Nederlands Zilversmuseum Schoonhoven



Genealogie: [klik hier](#)



Koen's grootwerk: [klik hier](#)

‘Zilverstad, dat onderscheidt ons van de rest.’
Al eeuwen

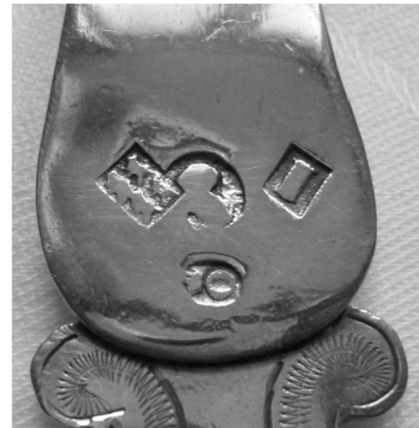
Nieuwe zilvermerken op een schep: stadsteken, jaarletter 'I' en Abraham Heerens, Schoonhoven 1759

Rene Kappers

In maart 2023 verscheen een 'platte taartschep' te koop op internet (afb. 1).¹ Hij werd toegeschreven aan Andries Graves Kooiman (AGK), gemaakt in 1782. Dat was een verrassing, want AGK is in Schoonhoven vooral bekend geworden als 'dozen-maker' (zie collectie Rikkoert Edelambachtshuys). Dit trok de aandacht: een taartschep, een 'heel vroege', met een ongebruikelijke vormgeving. De vraag was daarom 'klopt deze toeschrijving? En zo nee, van wie is 'de schep' dan wel en wat betekent dit voor de zilverkeuren?



Afmetingen 10×73×283 mm.



Afb. 1 De 'platte taartschep' met rechts de zilvermerken, naar verluidt gemaakt in Schoonhoven, vermeend door Andries Graves Kooiman in 1782. Foto's Catawiki, 2023, van onbekende fotograaf, bew. RKA.

Beschouwing

Voor zover valt na te gaan is de toeschrijving aan AGK gedaan op grond van het meesterteken en de daarbij passende zilverkeuren 'stadsteken en jaarletter' voor 1782 (afb. 1 rechts).

Het stadsteken van 1782 is door *Begeer 1981* inderdaad gezien in een rechthoek en is min of meer overeenkomstig 'de schep' (afb. 2).² Naast 1782 werden echter in meerdere jaren stadstekens in een rechthoek geslagen, onder andere in 1769, 1771, 1785 tot en met 1790, en 1805, 1806. Een reeks van letters van 1757 tot en met 1763 die logischerwijs ook in een vierkant/rechthoek zouden moeten staan, is tot heden niet genoteerd.



Afb. 2 Stadsteken 1782 zoals in *Begeer 1981* p. 166.



Afb. 3 Jaarletters 1782 zoals in *Begeer 1981* p. 160.

De jaarletter, een 'I' van 1782 in een rechthoek, werd in *Begeer 1981* drie maal gezien; echter steeds met een punt op de 'I' (afb. 3), hetgeen afwijkt van de puntloze 'I' op 'de schep'.

Het meesterteken van Andries Graves Kooiman is in *Begeer 1981* een hart in een aansluitend contour, in een vierkant en in een volgend contour (nrs. 110, 110a, 110b), hetgeen afwijkt van het meesterteken op 'de schep' dat in een rond contour staat (afb. 1, 4, 5, 6).



Afb. 4 De merken 'hart' van Andries Graves Kooiman (G087) zoals in *Begeer 1981*, p. 149.

¹ Catawiki, maart 2023, Antieke zilverveiling.

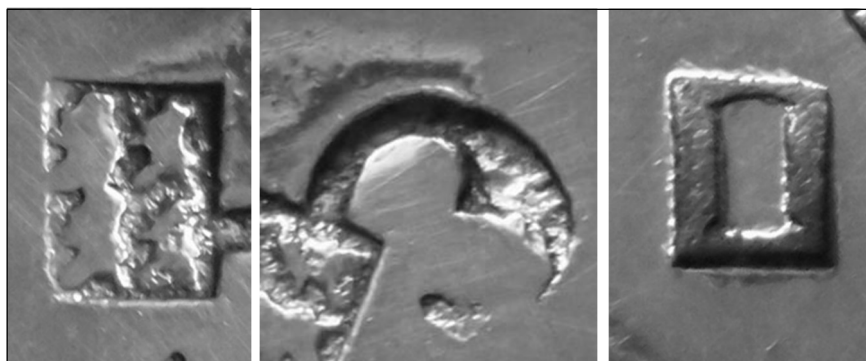
² S.A.C. Begeer, I. Hak, L. Linhart-du Cloux, *Zilvermeden van de stad Schoonhoven 1600-1900* (Schoonhoven 1981) 166. Digitaal www.zilverhistograaf.nl; Zilver Schatkamer nr. 1626, <https://zilverhistograaf.nl/?s=1626>

Er is ook nog een ‘gekroonde O’, de herkeur van 1807 die zegt dat het voorwerp zich op of vóór 1 juli dat jaar al in de verkoopvoorraad van een zilversmid of een kashouder bevond of bij een particulier.³ Voor het onderzoek in dit artikel is dit teken niet van wezenlijk belang evenmin als de uitzonderlijke vormgeving van de schep die duidt op een mogelijke *mariage*.⁴

Het meesterteken nader beschouwd: ‘een Claverblaasje’

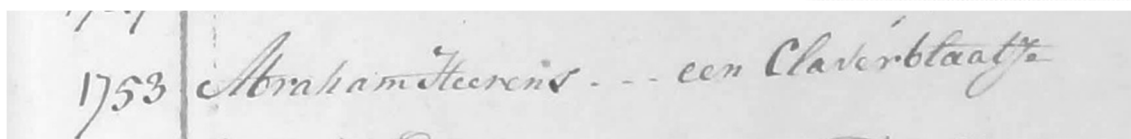
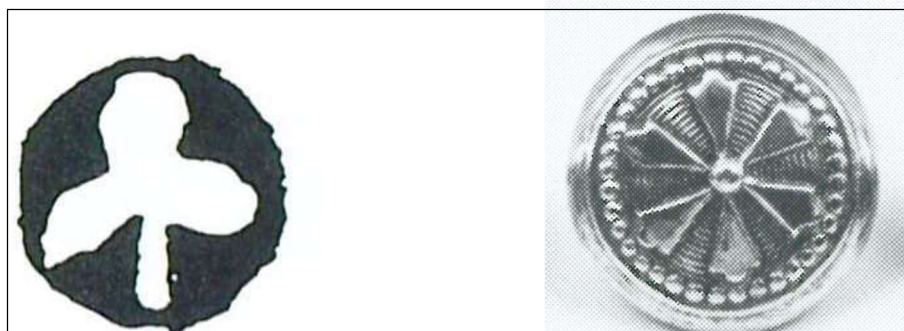
Het meesterteken op ‘de schep’ staat in een cirkel. Het kan herkend worden als het meester-teken dat *Begeer 1981* één maal aantroef en wel op een knoop (afb. 6). Met enige voorzichtigheid werd het teken in 1981 toegeschreven aan Abraham Heerens. Deze registreerde zich in 1753 met ‘een Claverblaasje’ bij het Gilde van Schoonhoven (afb. 7).

Op ‘de schep’ ontbreekt één blaadje van het teken doordat het stadsteken er overheen geslagen is. De rechterzijde van de steelaanzet van het ‘Claverblaasje’ is nog herkenbaar.



Afb. 5 De zilverkeuren op de steel van ‘de schep’, links stadsteken in rechthoek, midden meesterteken, rechts jaarletter, met schreven en bolle bovenkant, geen punt, in rechthoek (dank aan P. van Oel). Foto’s: Catawiki onbekende fotograaf. Bew. RKa.

Afb. 6 Uiterst rechts, *Begeer 1981*: Knoop, (aldaar:) afb. nr. 135 midden, stt, jrl. T=1769, mt. (nr. 134), doorsnede knoop 1,6 cm Links, het ‘roetje’ van het meesterteken op de knoop (*Begeer 1981*, mt. nr. 134).



Afb. 7 De inschrijving van Abraham Heerens bij het Goud- en zilversmidgilde van Schoonhoven in 1753 (Gouda, SAMH, OAS 2546, Rekeningenboek; digitaal www.Hofoda.nl, onder ‘Schoonhoven’).

Conclusie

Vergelijkenderwijs moet de conclusie zijn dat op de steel van ‘de schep’ het meesterteken staat van Abraham Heerens, ‘een Claverblaasje’ (*Begeer 1981* nr. G056), echter nu incompleet.

Abraham Heerens werkte van 1753 tot zijn overlijden (begraven, gaarders Schoonhoven 3 gld.!) 5 juni 1775. Voor de jaarletter en het stadsteken betekent dit als enige optie: jaarletter I = 1759, met schreven, bolle bovenkant zonder punt, in rechthoek. Deze letter werd niet eerder genoteerd. Het stadsteken in rechthoek is dan eveneens 1759, en ook dit teken werd niet eerder genoteerd.

³ W. Koonings, *De keuring van goud en zilver tijdens het Koninkrijk Holland* (Lochem 1968) 14, 15, 77, 78.

⁴ Met dank aan Rita Vastenholt en Peter van Oel voor hun hierover ingebrachte expertise.

De Galerij der Meesters: Mees Herens

Rene Kappers



- Mees (Melis Cornelis) Herens
Schoonhoven 6 nov. 1955 - 8 aug. 2012
- (groot-)handelaar in goud, zilver, plaat, draad, furnituren en gereedschappen. Was ‘van huis uit’ opgeleid als huisschilder
- Na aanvankelijk vele jaren bij de Schoonhovense vestiging van de firma Drijfhout in de Koestraat te hebben gewerkt startte hij samen met zijn vrouw Marrie in 1999 zijn eigen verkooponderneming in goud, zilver, furnituren en gereedschappen in de Zilverstad onder de naam *Herens & Schmalz*. Menig Vakscholier heeft daarna zijn ‘eerste kist’ bij Herens in de Lopikerstraat opgehaald. Na zijn overlijden in 2012 zetten zijn vrouw Marrie Herens-Faaij en hun dochters Liesbeth en Anne, het bedrijf voort als *Firma Herens & Herens*, met de slogan ‘*Daar waar het sieraad begint*’

- In 2003 werd Mees Herens voorzitter van het Gilde Sint Eloy
- Op zijn initiatief werd het Gilde in april 2011 voorgedragen en eind 2012 door Hare Majesteit Koningin Beatrix onderscheiden met de Koninklijke Erepénning, vanwege het 150-jarig bestaan van de vereniging. De onderscheiding heeft Mees helaas niet meer mee mogen maken. Zijn opvolger als voorzitter, Jan van Nouhuys, mocht op 1 december 2012 de onderscheiding in ontvangst nemen. Als organisatie was de vereniging in 1862 gestart onder de naam ‘Nijverheidsvereniging van Goud- en Zilversmeden in Schoonhoven’.¹ Voortaan was het collectief van gildeleden ‘koninklijk’ onderscheiden
- Het Gilde geeft sindsdien uiting aan zijn Koninklijke onderscheiding door de kroon van de Erepénning op het gildeteken te zetten. Dit gildeteken werd als stempelmerk in 1988 ingevoerd. Het teken voert de vier stadsleeuwen en als hartschild de M van het oude Waarborgkeur van Schoonhoven. Dank zij het initiatief van Mees Herens!
- Voor zijn inzet en verdiensten werd Mees Herens in 2012 benoemd tot Erelid van het Gilde Sint Eloy



¹ R. Kappers, ‘De kroon staat er weer op. Koninklijke Erepénning voor 150 jaar verdiensten van de verenigde goud- en zilversmeden in Schoonhoven’, *De Heraut Schoonhoven* 4(26 maart 2014)14-22. Digitaal: <https://zilverhistograaf.nl/wp-content/uploads/2020/12/1034-Kroon-staat-er-weer-op.pdf>

18de-eeuws zilveren boekbeslag van Jacobus Koppenol de Oude en Pieter Vergeer, maar niet 'uit 1782'. Het nut van hulpmerken

Rene Kappers

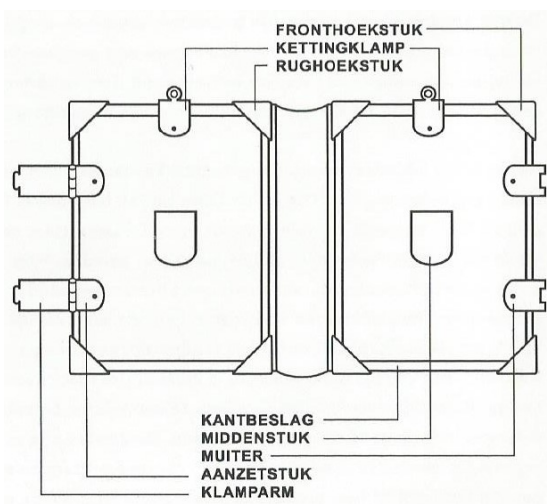
Zilveren boekbeslag uit de 18de eeuw gemaakt in Schoonhoven komt in de literatuur niet veel voor.¹ In 2021 werd via Catawiki een set aangeboden 'uit 1782' die goed gedocumenteerd was met foto's: vier zilveren hoeken en twee zilveren sluitingen. De set behoort op stilistische gronden bij elkaar (afb. 1 en 2).² Blijkens de stadstekens waren de onderdelen gemaakt in Schoonhoven. Echter, een verkenning bracht aan het licht dat er twee zilversmeden in het spel waren en daarom mogelijk ook andere jaren. Dit was aanleiding voor nader onderzoek naar de zilversmeden en de jaarletters. Het nut van 'hulpmerken' bleek, en '1782' was een misvatting.



Afb. 1 Vier zilveren hoekstukken met geciseleerde versiering.



Afb. 2 Een paar zilveren boeksloten, met geciseleerde versiering. Links, aanzetstukken met klamparmen, rechts, boven elkaar, de twee bijbehorende as-muiters.



Afb. 3 Nomenclatuur voor boekbeslag, B. van Noordwijk, *Zondags zilver* (Amsterdam, Heerenveen 2006) 210.

¹ S.A.C Begeer, e.a. *Zilversmeden Schoonhoven* (Schoonhoven 1981) toont negen sets boekbeslag, waarvan vier uit de 18de eeuw, nrs. 127-132, 245-247; B.W.G. Wttewaall, *Nederlands klein zilver en schepwerk* (Amsterdam 1994) 90-94, bespreekt 12 bijbel- en boeksloten waarvan één uit de 18de eeuw uit Schoonhoven (p. 91, afb. 239 boven). B. van Noordwijk, *Zondags zilver. Drie eeuwen versierde kerkboekjes* (Amsterdam, Heerenveen 2006) toont 170 stukken, waarvan 22 uit Schoonhoven, en hiervan dateert er slechts één uit de 18de eeuw;

² <https://www.catawiki.com/nl/42726703-boeksloten-zilver-nederlandschoonhoven-1782> (rka: geraadpleegd 2021, inmiddels niet meer te raadplegen), met dank aan Peter van Oel voor zijn zoekhulp in deze. Alle foto's in dit artikel kwamen van de onbekend gebleven aanbieder; RKa deed de bewerkingen hiervan voor dit artikel.

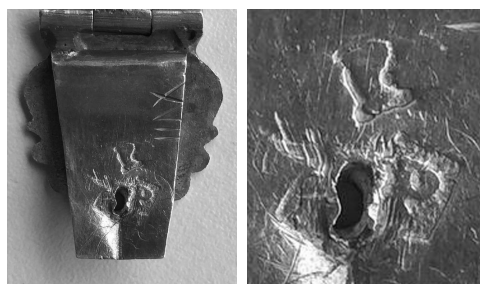
Sluitwerk met hulpmerken: twee aanzetstukken, klamparmen en een muiter uit 1765

Er zijn twee hulpmerken op twee verschillende aanzetstukken: XVI en XVII (afb. 4 en 5).³ Hulpmerken dienden (en dienen nog) het volgende doel. Veel onderdelen van zilveren voorwerpen werden precies passend bij elkaar gemaakt; bijvoorbeeld een doos en deksel of zoals hier de haak bij een as-muiter (afb. 6 en 7). Voor verdere bewerking, zoals graveren of polijsten, werden de delen gescheiden van elkaar bewerkt. Wanneer in kleine series geproduceerd werd, zoals in Schoonhoven gebruikelijk was, werden de bij elkaar horende delen van 'hulpmerken' voorzien waardoor de uiteindelijke assemblage werd vergemakkelijkt.

De zilvermerken op de aanzetstukken zijn gehavend door de gaten van de verwijderde bevestigingsnagels. Beide stukken zijn gemaakt door Pieter Vergeer in 1765, jrl. P (afb. 4 en 5). Gegeven de elkaar opvolgende hulpmerken XVI en XVII, stijlkenmerken en functie mogen we er van uitgaan dat beide tegelijk in 1765 gemaakt zijn door Vergeer.

De as-muiter heeft eveneens een hulpmerk XVI (afb. 6); de muiter hoort kennelijk bij de klamparm van aanzetstuk XVI (afb. 5). Haak en as moeten immers in elkaar passen. De stadstekens zijn qua schildvoet overeenkomstig. De as-muiter zal daarom ook van 1765 zijn.

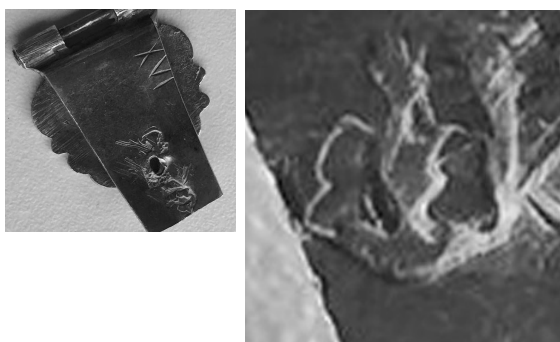
Bij elkaar genomen, functie, stijl, hulpmerken, stads- en meestertekens moet de conclusie zijn dat het complete sluitwerk door Pieter Vergeer in 1765 in Schoonhoven is gemaakt (afb. 2 en 7).



Afb. 4 Aanzetstuk hulpmerk XVII, rechts detail; mt. Pieter Vergeer (w. 1762-1806). Dergelijke éénletter meestertekens zijn in Schoonhoven na 8 feb 1767 gedisciplineerd. Jrl. P, (enigszins) puntige voet 1765, stt., verminkt.



Afb. 5 Aanzetstuk hulpmerk XVI, rechts detail; mt. Pieter Vergeer (w. 1762-1806), jrl. geen, stt. verminkt, restanten zichtbaar van de twee onderste leeuwen, in schild met puntige voet.



Afb. 6 As-muiter hulpmerk XVI mt. Pieter Vergeer, verminkt, (w. 1762-1806), jrl. geen, stt. verminkt, restant zichtbaar van de twee onderste leeuwen, in schild met puntige voet.

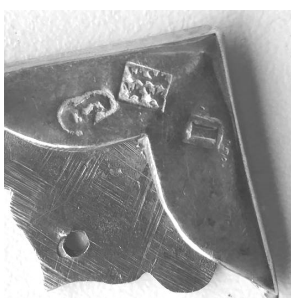
³ Hulpmerken: R. Kappers, 'Een visvormige zilveren reukdoos uit Schoonhoven met 19 merktekens', in: Louise van den Bergh-Hoogterp e.a. (red.) *De Stavelij Jaarboek 2007* (Bilthoven 2007) 123-128, aldaar 127.



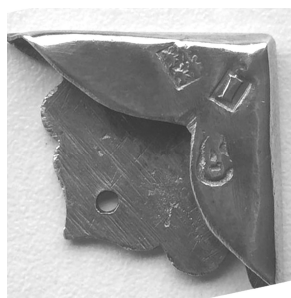
Afb. 7 De voorzijden van de twee aanzetstukken met klamparmen; daarnaast de twee as-muiters. Alle onderdelen zijn geciseleerd met 'streepjes-patroon'

Vier fronthoekstukken: een *mariage* op zich

Er zijn slechts drie afbeeldingen van de achterzijden van de hoekstukken bekend (afb. 8, 9 en 10). De voorzijden zijn van alle vier bekend. In afb. 1 zijn de vooraanzichten nader aangeduid met de letters a, b, c en d. Bij vergelijking valt op dat hoekstuk 'd' anders geciseleerd is dan 'a, b en c'. Eenvoudig gezegd: bij 'd' zijn het streepjes, en bij a, b, en c zijn het 'bolletjes' (afb. 1). De vormgeving is verder gelijk. De 'streepjes' zijn wel overeenkomstig de ciselering van het sluitwerk (afb. 2 en 7). Kennelijk is het hoekstuk 'd' een latere aanvulling die ook door Pieter Vergeer gemaakt werd op het moment dat hij het boven besproken sluitwerk maakte. De set van vier front-hoekstukken zijn daarom een *mariage* op zich.



Afb. 8 Fronthoekstuk b, mt. (monogram JC aaneen) Jacobus Koppenol de Oude (w. 1738-1783), dit mt. werd na 8 feb. 1767 gedisciplineerd, jrl. I in rechthoek met stip(je) en schreven, 1759, stt. Schoonhoven in rechthoek.



Afb. 9 Fronthoekstuk a, mt. Jacobus Koppenol de Oude (w. 1738-1783); dit mt. is na 8 feb 1767 gedisciplineerd. Jrl. I met stipje, in rechthoek, 1759, stt. Schoonhoven in rechthoek.



Afb. 10 Fronthoekstuk c, mt. Jacobus Koppenol de Oude (w. 1738-1783), dit mt. is na 8 feb 1767 gedisciplineerd. Jrl. I met stipje, in rechthoek, 1759, stt. Schoonhoven in rechthoek.

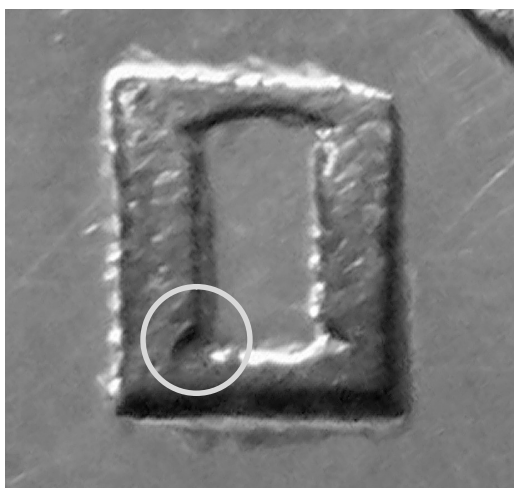


Afb. 11 De jaarletters op de fronthoekstukken, v.l.n.r. uit afb. 8, 9 en 10 hierboven.

De jaarletters op drie fronthoekstukken, letter 'I' in rechthoek: 1759

De linker afbeelding is een 'dubbelslag' (afb. 11, links). De letters 'I' hebben één gemeenschappelijk kenmerk: de schreef links aan de onderzijde is puntig en wijst prominent schuin onderwaarts opzij. Er lijken verschillende bovenzijden te zijn: twee met een punt(je) op de 'I' en de derde, rechts, met een bolle bovenzijde. Bij nauwkeurige beschouwing valt echter ook daar het puntje te ontwaren. Alle drie zijn dus met hetzelfde stempel geslagen (afb. 11).

Er dringt zich de vergelijking op met de 'I' die onlangs aangetroffen werd op de steel van een 'platte schep' van Abraham Heerens: een 'I' met bolle bovenzijde (afb. 12).⁴ Hier valt bij nader inzien ook de schuin onderwaarts wijzende schreef op. Er is echter geen puntje op de 'I' meer te zien. Aangezien bij Abraham Heerens, gegeven zijn werkzame periode (w.1753-1775), geen andere conclusie mogelijk is dan '1759' bij deze 'I', zijn de drie fronthoekstukken van het boekbeslag in 1759 gemaakt. Deze aangetroffen vier letters 'I' (afb. 11 en 12) moeten als aanvullingen bij de twee letters 'I' van *Begeer 1981* genoteerd worden.



Afb. 12, Ter vergelijking, de jaarletter op de steel van een platte schep van Abraham Heerens, I = 1759.
R. Kappers, 'Nieuwe zilvermerken op een schep: stadsteken, jaarletter en Abraham Heerens, Schoonhoven 1759', *Zilver Histograaf Schoonhoven*, dec. 2023.

⁴ R. Kappers, 'Nieuwe zilvermerken op een schep: stadsteken, jaarletter en Abraham Heerens, Schoonhoven 1759', *Zilver Histograaf Schoonhoven*, december 2023, elders in deze aflevering.

De meestertekens op de aanzetstukken, de as-muiter en de hoekstukken

Op de verschillende stukken zijn twee verschillende meestertekens te zien (afb. 13 en 14). Beide tekens zijn te zien in *Begeer 1981* onder nummers 35 en 55 met een voetnoot-sterretje. De voetnoot vermeldt dat deze tekens in 1763 gediscontinueerd werden om verwarring met jaarletters te voorkomen. Inmiddels is duidelijk geworden dat deze veranderingen gebeurden met ingang van 8 februari 1767 op last van de Generaliteits muntkamer.⁵



35 *

Afb. 13 Links, fronthoekstuk c, detail afb. 10, mt. Jacobus Koppenol de Oude (w. 1738-1783). Dit één-letter-meesterteken werd per 8 februari 1767 vervangen. Koppenol de Oude gebruikte daarna 'een roosje'.

Rechts, mt. Jacobus Koppenol in Begeer 1981 nr. 35. Het mt. is een monogram 'JC aaneen'. De opgave door het gilde in 1766 aan de generaal meesters van de munt luidde echter 'J' waardoor ook Koppenol op 8 februari 1767 een nieuw meesterteken moest gaan gebruiken.



55 *

Afb. 14 Links, aanzetstuk hulpmerk XVII, detail afb. 4, mt. Pieter Vergeer (w. 1762-1806). Dit één-letter-meesterteken werd per 8 februari 1767 vervangen. Vergeer gebruikte daarna 'een starretje met zes puntjes'.

Rechts, mt. Pieter Vergeer in Begeer 1981 nr. 55.

Jacobus Koppenol of Coppenol de Oude

De naam Koppenol werd in de 18de eeuw ook geschreven als Coppenol.⁶ De schrijfwijze 'Coppenol' verklaart de vormgeving van het oudste meesterteken van Jacobus Koppenol de Oude. Het is een monogram: 'JC aaneen in een het-monogram-volgend contour'. Hij gebruikte dit teken van zijn start in 1738 tot 8 februari 1767 (afb. 13).

Conclusie

Het boekbeslag is een *mariage* van hoekstukken en sluitwerk, welke in verschillende jaren gemaakt werden door twee zilversmeden. Eén fronthoekstuk is op technisch-stilistische grond zeer waarschijnlijk gelijktijdig gemaakt met het sluitwerk.

Jacobus Koppenol de Oude (werkte 1738-1783) maakte drie hoekstukken met jrl. 'I' in 1759. Deze jaarletter is pas recent elders 'ontdekt'. De datering '1782' door de aanbieder van het boekbeslag in 2021, is een begrijpelijk misverstand met een andere, latere jaarletter 'I'.

Dank zij het betrekken van de aanwezige 'hulpmerken' bij de determinatie, blijkt het sluitwerk te zijn gemaakt door Pieter Vergeer (werkte 1762-1806) met jrl. 'P' in 1765. Zeer waarschijnlijk maakte hij toen ook het vierde hoekstuk 'd' ter aanvulling van de set.

Er kan een set 18-de eeuws boekbeslag aan het Schoonhovense oeuvre worden toegevoegd.

⁵ Vriendelijke mededeling van Janjaap Luijt, Utrecht; Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven, Archiefkist 'Tenstoonstelling 1981', bundel afschriften Generaliteitsmuntkamer.

⁶ L.W. Koppenol, *Genealogie familie Koppenol* (Dinteloord 1 dec. 1992) privé uitgave, met dank aan mw. M.J. Barneveld-Koppenol te Amersfoort voor de kopie; Lisan Ellen Koppenol-Oosten, *Parenteel van Cornelis Ariens/Ariensz Coppenol* (Gouda 2013), digitale privé uitgave, versie 4.2 gedateerd 6 okt. 2013.

'N met schreven in vierkant' tóch voor 1743. Een rectificatie

Peter van Oel

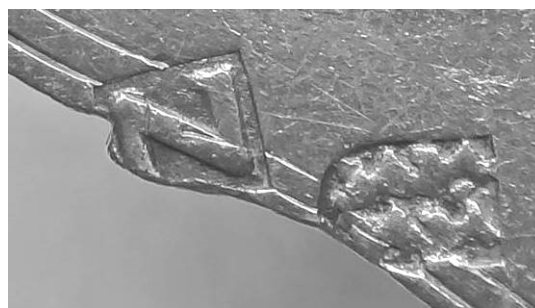
In mijn artikel over de peervormige theepot met gedreven schelpmotief van Gerrit Koen, in de *Zilver Histograaf Schoonhoven* 2021, schreef ik de jaarletter N met schreven, in vierkant, toe als een 'nieuwe jaarletter' die kon worden toegevoegd aan de reeks N=1763. De argumentatie was ook daar gebaseerd op de stelling dat reeksen van jaarletters een standaardcontour hebben.¹



Afb. 1 De bewuste jaarletter N met schreven in vierkant contour op de peervormige theepot met schelpmotief van Gerrit Koen: N = 1743.

De recente waarneming op een jaarpenning van het gilde van de Oude Schutters van de stad Heusden, met stadsteken van Schoonhoven, jaarletter N met schreven in vierkant, samen met de gegraveerde tekst 'anno 1743' op de tekstzijde van de penning, falsificeert mijn conclusie. Deze N, met schreven in vierkant, gevonden op de Heusdens penning en op de theepot van Gerrit Koen is voor 1743. De keurtekens en de theepot worden elders in de hier voorliggende *Zilver Histograaf* beschreven in het oeuvre-overzicht van Gerrit Koen.²

Een tweede conclusie moet zijn dat de veel gehanteerde stelling dat jaarletterreeksen een standaard-contour hebben, met de genoemde waarneming van een vierkant contour te midden van een reeks ovale contouren, ook gefalsificeerd is voor Schoonhoven.



Afb. 2 Links, jaarpenning van het Gilde van de Oude Schutters binnen de stad Heusden, op de tekstzijde 'anno 1743'.

Boven, op de wapenzijde van de penning, stadsteken Schoonhoven, ronde schildvoet, jaarletter N met schreef / schreven, voor het jaar 1743.

Foto's, dank aan Rita Vastenholt en Rene Kappers.

¹ P. van Oel, 'Peervormige zilveren theepot met gedreven schelpmotief en houten handvat: Gerrit Koen, Schoonhoven 1743 of 1763?', *Zilver Histograaf Schoonhoven*, 1 (2021) 65-66.

² R. Vastenholt, A. Rikkoert, 'Zilversmid Gerrit Koen, Schoonhoven. Zijn grootwerk nader beschouwd, 1741-1778', *Zilver Histograaf Schoonhoven*, 3 (2023) 118 e.v.

Waarborgkantoor Schoonhoven 1927. Een jaarletter R met een punt

Rene Kappers

Een essayeur moest en wilde kunnen bewijzen voor welke keuringen hij verantwoordelijk was en voor welke zijn voorganger. Daarom kreeg een nieuwe essayeur tijdens een lopend jaar een kleine toevoeging aan de jaarletter. Met die toevoeging was het voortaan ‘zijn’ jaarletter.

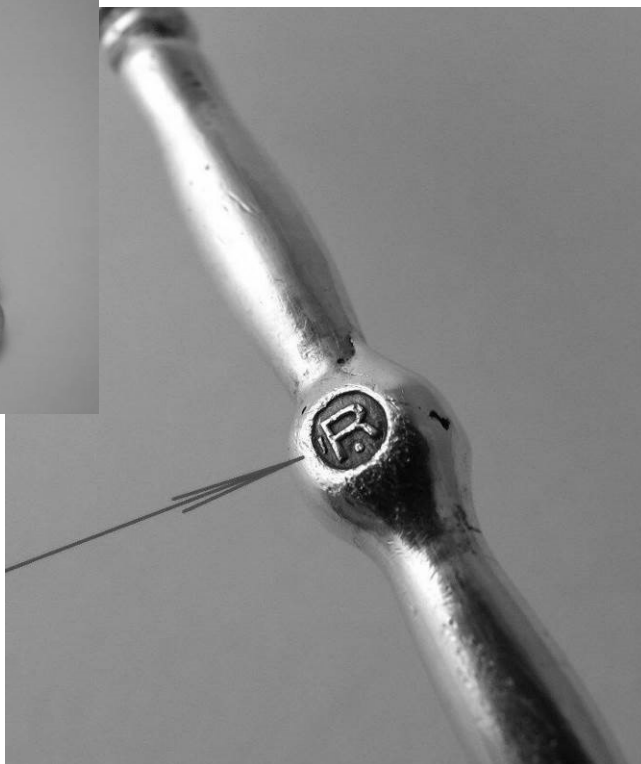
In 1927 werd Pieter Hendrik Adrianus Schepp benoemd tot essayeur in Schoonhoven; hij kwam op 28 april in Schoonhoven uit Leeuwarden, ging wonen Korte Dijk 2, en zou tot in 1931 in de Zilverstad blijven.¹ Zijn voorganger was Cornelis Vreedenburgh jr. die in Schoonhoven promotie maakte en op 1 april 1927 Controleur te Schoonhoven werd.²

Op Ebay werd in 2023 een pastijschep aangeboden uit 1927 gemaakt door *Zilverfabriek H. Hooijkaas* (afb. 1).³ De jaarletter vertoont een ‘1’ naast de R en een ‘punt’ tussen de poten van de R (afb. 2): gekeurd door essayeur Schepp, vanaf 28 april 1927.



Afb. 1 Pastijschep, Zilverfabriek H. Hooijkaas (HH met schreven in rechthoek), ktt M, gaande leeuw, gehalte 834/000. Foto's Sterling Marcus, USA.

Afb. 2 Jaarletter R met punt en 1 op de nodus van de steel.



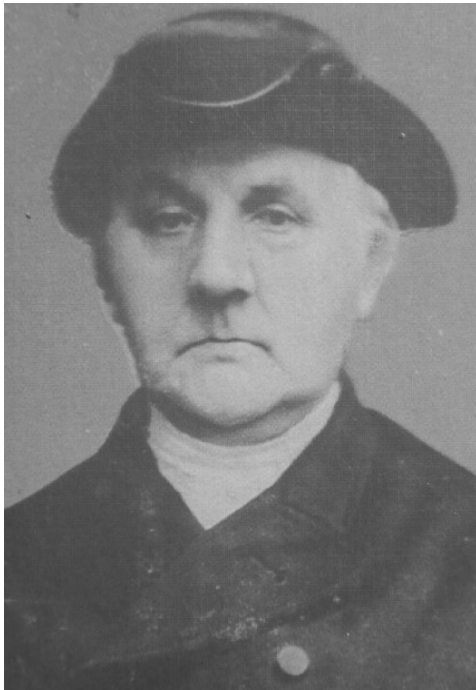
¹ SAMH, ac. 1119, Arch. Nijverheidsvereniging, inv. nr. 25, Typoschrift C.L. van Willenswaard; Bev. Reg. Schoonhoven.

² G. Waardenburg, ‘Cornelis Vreedenburgh jr. 1885-1963, zette de Zilverstad op de kaart. Als eerste !’, *Jaarboek Zilver Histograaf Schoonhoven* 1 (2021) 90-104, aldaar 104 ‘loopbaan C. Vreedenburgh jr’.

³ eBay, object nr. 155820614418, verkoper ‘Sterling Marcus’, Brooklyn, New York, USA (geraadpleegd 10 oct 2023).

De Galerij der Meesters: Abraham Verheij 1821-1913

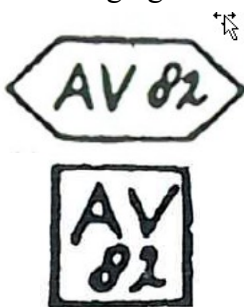
Ferry Mol



- Abraham Verheij
- geb. Ameide 25 sept 1821. ovl. Sch. 9 mrt 1913
- zilversmid, werkmeester van 16 mei 1849 tot
- 23 mrt 1861 ¹
- zijn meestertekens, resp. nrs. 809 en 810 ²
- Specialiteit: broekgespen, klein zilverwerk ³
- Kwam op 11-jarige leeftijd uit Ameide naar Schoonhoven om het vak te leren bij zijn oom Cornelis van Gelderen. ⁴ Abraham was toen inwonend bij een andere oom, Arie van Gelderen, broodbakker aan de Haven Westzijde. Reisde in de weekenden terug naar zijn ouderlijk huis in Ameide.
- Hoewel het predikambt hem toen al erg interesseerde, begon hij in 1849 toch een eigen zilverbedrijf om zijn gezin te kunnen onderhouden. Hij had een werkplaats met zes knechten, waaronder de latere werkmeester

Aard Hogendoorn. ⁵ Abraham woonde toen met zijn gezin in de Lopikerstraat A224.

- In 1861 werd hij beroepen als predikant bij Kruisgemeente in Dordrecht. Hij gaf zijn zilverwerkplaats op en liet zijn tekens vernietigen. Zijn 16-jarige zoon Isaac Andries Verheij bleef in Schoonhoven om zijn zilversmidsopleiding af te maken. Vanaf 4 Mei 1864 ging Isaac Andries zijn eigen meestertekens voeren. ⁶



Afb. 1 (links) meestertekens Abraham Verheij 1841-1861.

Afb. 2 (rechts) Abraham Verheij, zilveren beursbeugel, Schoonhoven, 1841-1861. Verkoopcollectie Old Memories, www.zilver.nl
Foto, idem.

¹ H. Hille "De zilversmid uit Schoonhoven" (Houten 1995); P. Will, 'Parade van een mannenbroeder', *Tijdschrift Historische Vereniging Ameide en Tienhoven* 17(2006)21-25.

Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven, Collectie Van Dongen, inv.nr. 465, 1e stamboek werkmeesters Schoonhoven, 1837-1911, 1e helft (hierna CvD), nr. 89.

² idem.

³ idem.

⁴ R. Kappers, 'Goud- en zilversmeden in de stad Ameide in de 18de eeuw', *Tijdschrift Historische Vereniging Ameide en Tienhoven* 17(2006)10-20 Digitaal: Zilver Schatkamer van de Zilver Histograaf, nr. 531, <https://zilverhistograaf.nl/wp-content/uploads/2021/06/531-Zilversmeden-in-Ameide-in-de-18de-eeuw.pdf>

⁵ S.A.C. Begeer, E. Hak en L Linhart-du Cloux, Zilversmeden van de stad Schoonhoven 1600-1900 (Schoonhoven 1981)123, nr. 117; digitaal <https://zilverhistograaf.nl/wp-content/uploads/2023/11/1626-De-Digitale-Begeer-ea-NZS-Zilversmeden-Schoonhoven-1600-1900-compressie-60.pdf>

⁶ CvD, nr. 168.

Zilversmid Gerrit Koen, een ‘solitair’ in Schoonhoven, 1715 -1778 Fragment-genealogie en zijn biografie ¹

Rene Kappers, Ab Rikkoert

Zilversmid Gerrit Koen werkte in Schoonhoven van begin 1741 tot eind 1778. Hij maakte een voor Schoonhoven afwijkend 18de eeuws oeuvre: veelal grootwerk (afb. 1, 3, 22). Het is onbekend bij wie hij dit leerde maar zeker niet in Schoonhoven. Gerrit stamde uit een ‘rijk’ Schoonhovens geslacht Koen. Zijn grootvader Cornelis Koen (II) was eind 18de eeuw in Schoonhoven wijnkoper en één van de belangrijkste bestuurders van de stad. Echter, kleinzoon Gerrit Koen overleed eind 1778 na een zilvercarrière van 38 jaar in Schoonhoven met achterlating van 13 ½ jaar huurschuld. In 1778 was hij de laatste ‘Koen’ in de stad (afb. 2).

De eerste verkenning uit 1981 in *Zilvermeden van de stad Schoonhoven* liet al zien dat zijn ‘grootwerk-oeuvre’ eigenlijk niet paste in de wereld van het ‘kleinwerk’ van Schoonhoven.² Waarom keerde Koen dan na zijn leertijd toch terug in Schoonhoven als zilversmid en waarom volhardde hij een beroepsleven lang in dit ‘afwijkende’ werk?

De in 1981 opgevoerde filiatie was merkwaardig: de daar genoemde vader Matheus Johan Cornelisse Koen kwam verder niet voor in de archivalia.³ Reden om in dit artikel zijn ‘Schoonhovense roots’ uitgebreider in beeld te brengen met een deel-genealogie. Hierbij kwam een tweede Schoonhovense zilversmid aan het licht, Abraham Koen (IIIb). Van de



Afb. 1 Gerrit Koen, Avondmaalsbeker.

Mt. ‘G ster K’ in afgeronde rechthoek, jrl. M in rond schild (1742),

stt. Schoonhoven, prov. keur 1e geh., herkeur bijltje 1853-1927.

Drie gravures St. Bartholomeus, Joannes en Philippus.

Collectie Edelambachtshuijs, vit. 8, pl. 1, nr. 244.

Foto Rob Glastra.

‘zilversmeden Koen’ buiten Schoonhoven is slechts een verkorte opsomming opgenomen.

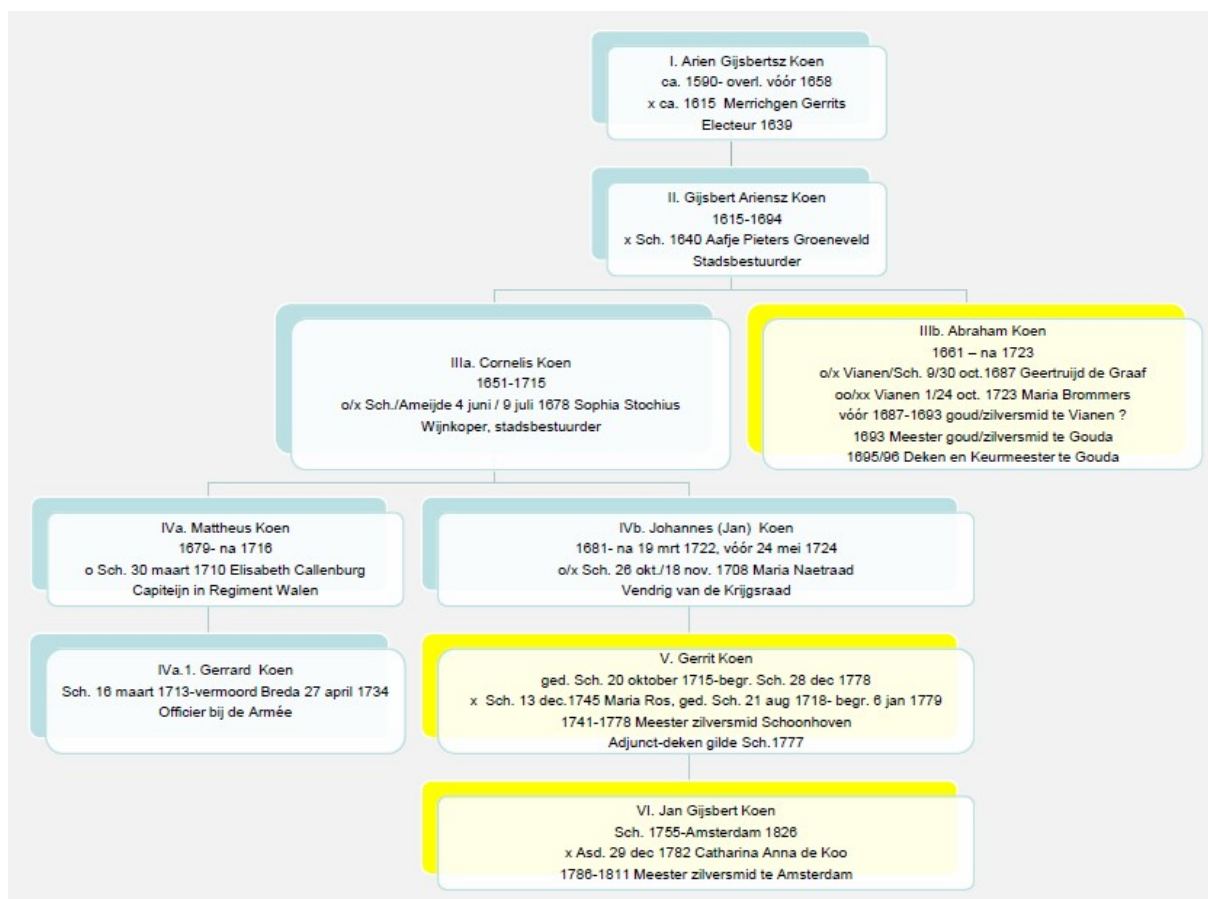
De genoemde verkenning in 1981 riep ook vragen op omtrent het werk van Gerrit Koen (V) en zijn meestertekens. Dit is de tweede reden om zijn tot nu toe bekend geworden oeuvre inclusief de zilvermerken in beeld te brengen. Kunsthistorica Rita Vastenholt, neemt zijn oeuvre verder voor haar rekening in een ander artikel in deze *Zilver Histograaf Schoonhoven*.

¹ ‘Omstreeks 1590’ is het vroegste (geschatte) geboortejaar in deze genealogie Koen; 1778 is het sterfjaar van Gerrit Koen en markeert ook het einde van de familie Koen in Schoonhoven. Met dank aan de familie Rikkoert die het grootste deel van het oeuvre van Gerrit Koen bij elkaar bracht in het *Edelambachtshuijs Schoonhoven* en ter beschikking stelde voor onderzoek. De heer Henk Rikkoert was in de jaren 1990 ook de inspirator: ‘Koen is bijzonder, je zou er eens een stuk over moeten schrijven’. Bij deze dan, en voor Henk Rikkoert. Het werk van de Schoonhovense vrijetijdshistorici Piet Muilwijk en Hans van der Molen vormde ook voor dit onderzoek weer de spreekwoordelijke goudmijn. Mevrouw Jeanne van Ammers-Douwes bracht veel biografische gegevens bijeen in haar cahier over de familie Koen, met name van de ‘Amsterdamse’ nakomelingen van Gerrit Koen: J. van Ammers-Douwes, *Cahier familie Koen* (zonder jaar, zonder plaats) 41 pag., ill., beschikbaar in de bibliotheek van Museum Oud-Rhenen. Ook stelde zij daarbij een geneagram ‘*Stamboom familie Koen vanaf circa 1600*’ (hierna *Stamboom Koen*) in manuscript ter beschikking. Als bron wordt daar vermeld: *Amsterdam Centre for the study of the Golden Age*, Universiteit Amsterdam, zonder jaar. Met veel dank aan mw. Van Ammers-Douwes.

‘Solitair’: aanduiding in de systematiek van het onderzoek naar opvolging: R. Kappers, ‘Opvolging bij Schoonhovense zilversmeden. Van vader op zoon?’, *Zilver Histograaf Schoonhoven*, 1 (2021) 11-15.

² S.A.C. Begeer, I. Hak, L. Linhart-du Cloux, *Zilvermeden van de stad Schoonhoven, 1600-1900* (Schoonhoven 1981), afb. 9, 10, 11, 12, 110. Digitaal: Schatkamer Zilver Histograaf nr. 1626, <https://zilverhistograaf.nl/wp-content/uploads/1626%20De%20Digitale%20Begeer%20ea%20NZS%20Zilvermeden%20Schoonhoven%201600-1900.pdf> Hierna *Begeer 1981*.

³ *Begeer 1981* nr. G082.



Afb. 2 Geneagram van de fragment-genealogie 'Koen' in Schoonhoven; in geel de zilversmeden.



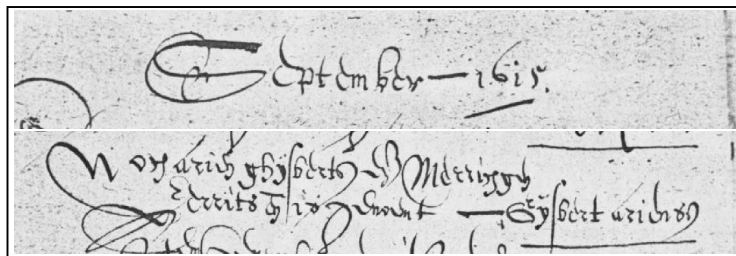
Afb. 3 Gerrit Koen, Lodewijk XIV Theepot, Schoonhoven 1759, Collectie Edelambachthuys, vit.8, pl.2, nr. 1169. Foto Rob Glastra.

Fragment-genealogie ‘Koen’ in Schoonhoven

I. Arien Gijsbertsz Koen (vermeld in Schoonhoven in 1615,⁴ 1617⁵), Electeur 4 nov. 1639.⁶ Hij zal dus omstreeks 1590 geboren zijn en werd in 1658 vermeld als reeds eerder overleden huiseigenaar in de Koestraat.⁷ Trouwde omstreeks 1615 Merrichgen Gerrits.

Uit dit huwelijk:⁸

1. Gijsbert Ariensz, ged. Sch. 3 sep. 1615 (afb. 4), volgt II.



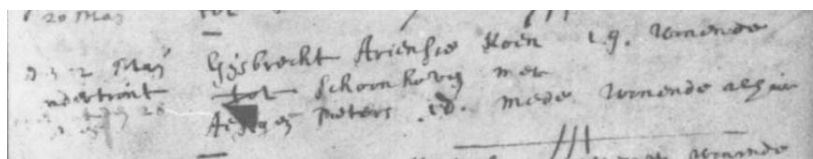
Afb. 4 Doop Gijsbert Ariensz
September 1615.

(3 sept.)
'noch Arien Ghijsbertsz ende
Merrichgen Gerrits is genaemt
Gijsbert Ariensz'.

II. Gijsbert Ariensz Koen, zoon van I, ged. Sch. 3 sep. 1615, stadsbestuurder.

Electeur 4 nov. 1646. Vroedschap 18 nov. 1662. Thesaurier 1667, 1670, 1671, 1672. Schepen 1668, 1669.⁹ In 1650, 1651, 1661 koper van onroerend goed, in 1666 eigenaar, 1678 belender, 1683 verkoper, 13 jan. 1694 belender, op 10 feb. 1694 belender 'de weduwe Gijsbert Ariensz Koen'.¹⁰ Gijsbert is overleden vóór 29 nov. 1693.¹¹

Otr./tr. 2/28 mei 1640 Aefgen Pieters (Groeneveld) (afb. 5),¹² ged. zeer waarschijnlijk Sch. 1 april 1618, dochter van Pieter Cornelis en Aefgen Stevens.¹³ Overleden na 3 nov. 1704.¹⁴



Afb. 5 Trouwen: Gijsbert
Ariensz Koen, j.g. wonende tot
Schoonhoven met Aefgen Pieters
j.d. mede wonende alhier.
2 Majj ondertrout, trouwen 28.

⁴ DTB 1, Sch. 3 sep. 1615, Doop van zijn zoon Gijsbert Ariensz.

⁵ Gouda SAMH, Schoonhoven HOP, Collectie Piet Muilwijk (hierna CPM), *Bewoningsgeschiedenis Schoonhoven*, in negen genummerde multomappen, map nr. 9 p. 126, RAS 2357 fol. 125, 21 aug. 1617, koopt 2/3 van een huis in de Koestraat.

⁶ P. Muilwijk, 'Vijf eeuwen stadsbestuurders van Schoonhoven, 1297-1795', *Gens Nostra* 44 (1989) 134-202, ald. 175.

⁷ CPM 8 p. 330, op 10 mei en 18 mei 1658 werd hij vermeld als reeds eerder overleden eigenaar van een met rente belast huis in de Koestraat.

⁸ Wegens de vele vergissingen in vroegere genealogische publicaties worden in dit artikel voor alle duidelijkheid de (fragment-) afbeeldingen van doop-, trouw- en begraaf-inschrijvingen opgenomen. Ze zijn gegroepeerd genummerd en afkomstig uit de DTB Schoonhoven in het Nationaal Archief, Inv. nr. 3.04.16.130, digitaal: <https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/zoekhulpen/doop-trouw-en-begraafboeken-van-zuid-holland-voor-1811#dtbs>, 'Inventaris van de kopieën der Doop- Trouw- en Begraafboeken (DTB) van Schoonhoven'.

⁹ Muilwijk, 'Stadsbestuurders', 176.

¹⁰ CPM 3 p. 97/98 13 jan 1694 'belender noord Gijsbert Ariens Koen', pp. 72, 87, 95: 10 feb. 1694 'de weduwe Gijsbert Ariens Koen'; CPM 9 p. 139 verkoper 21 mei 1683.

¹¹ Doop Gouda 29 nov. 1693, Eeva Koen, dochter van Pieter Koen en Geertruid Houterkens, getuigen 'de weduwe Gijsbert Koen en Cornelis Koen'.

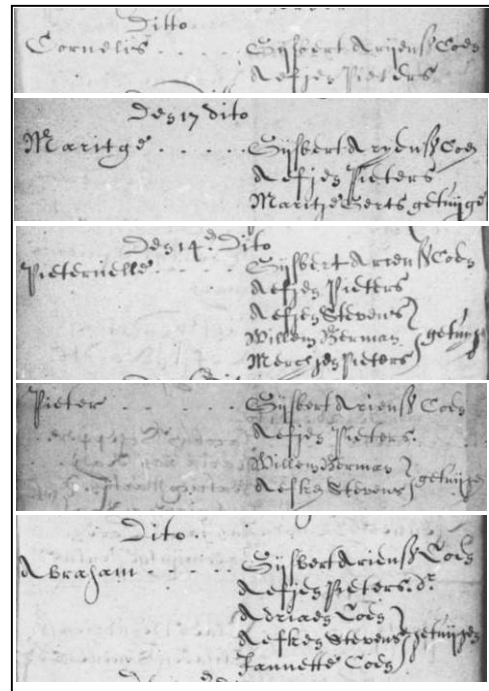
¹² CPM Elite onderzoek Basisformulier Schoonhoven van Cornelis Koen (hierna CPM EBas), bijlage: NOS 7188 28 nov. 1669. Van 1975 tot 2001 werd onder regie van de Universiteit Leiden, binnen de faculteit Letteren, een onderzoek uitgevoerd door de 'Werkgroep Elites'. Voor Schoonhoven werkte Piet Muilwijk hier jarenlang aan mee. Zijn archief en ongepubliceerde werk hieromtrent is nu aanwezig in het SAMH te Gouda. Ik maakte omstreeks het jaar 2000 fotokopieën van de EBas-formulieren en de bijlagen van de 'zilversmidsfamilies'.

¹³ DTB Schoonhoven 1.2 Doopboek Ger. 1617-1631, fol. 4vo. Waarschijnlijkheid op grond van vernoemingen. Van Ammers 'Stamboom Koen' vermeldt 'geb. 1617', zonder bron.

¹⁴ CPM 8 p. 14, 167, RAS 2366 fol. 106, 3 nov. 1704 verkoop huis Lopikerstraat noordzijde (1832 kad.nr. B 125).

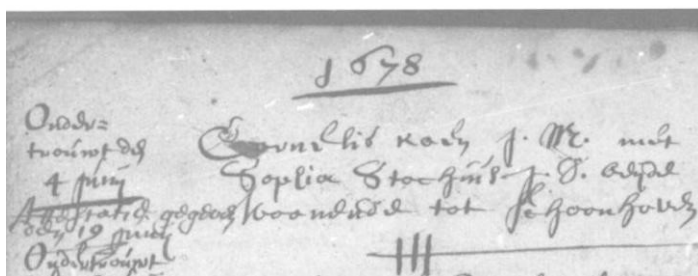
Uit dit huwelijk (afb. 6)

1. Cornelis, ged. Sch. 15 jan. 1651, geen getuigen, volgt IIIa.
2. Maritge, ged. Sch. 17 aug. 1653, getuige Maritje Gerts.
3. Pieternelle, ged. Sch. 14 maart 1656, getuigen Aefjen Stevens, Willem Berman, Merchjen Pieters.
4. Pieter, ged. Sch. 31 okt. 1658, getuigen Willem Berman, Aefken Stevens.
5. Abraham, ged. Sch. 24 juli 1661, getuigen Adriaen Coen, Aefken Stevens, Jannette Coen, volgt IIIb.



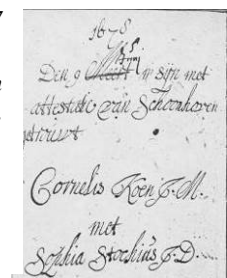
Afb. 6 Dopen van de kinderen van Gijbert Koen en Aefjen Pieters.

IIIa. Cornelis Koen, zoon van II,¹⁵ ged. Sch. 15 jan. 1651 (op 17 juni 1704 53 jaar oud),¹⁶ wijnkoper, brander (samen met Milanen een branderij),¹⁷ stadsbestuurder (zie Kader 1). Overl. Sch. 14 juli 1715.¹⁸ Otr. Sch. (zondag) 4 juni, ‘attestatie gegeven (rka: om elders te trouwen) den 19 junij’, getr. Ameijde, 9 (doorgehaald: Meert. Andere hand:) Junij, (afb. 7). Echter, gelet op de verplichte drie zondagse proclamaties -zie de ‘turven’ in Sch.- moet het dus (zondag) 9 juli 1678 zijn, Sophia Stochius, geb. ?, dochter van Mattheus Stochius, predikant in 1652 en 1662 te Willige Langerak,¹⁹ en Elisabeth van Rijssen,²⁰ overl. 29 sep. 1721.²¹



Afb. 7
Rechts, DTB Ameijde,
IB, Trouwen
1660-1702, fol. 121 vo,
fragment.

Links, ondertrouw te
Schoonhoven.



Cornelis Koen woonde Haven OZ ‘de Vergulde Ruijt’, ook Haven wz. ‘de Vergulde Wan’ (rka: huidig nr. westzijde 72).²²

¹⁵ CPM EBAs: NOS 7188, 28 nov. 1669.

¹⁶ CPM EBAs: DTB Sch., NOS 7200 17 juni 1704.

¹⁷ CPM EBAs: NOS 7193, 6 feb. 1676.

¹⁸ CPM EBAs: OAS 975, 3 aug. 1715; Muilwijk ‘Stadsbestuurders’ 185.

¹⁹ HUA, retroacta DTB Utrecht, archief 711, inv.nr. 97, 17-02-1652, Utrecht NH trouwen 1641-1659, fol. 417.

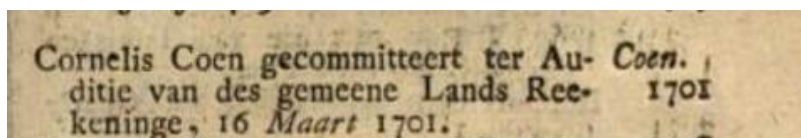
²⁰ CPM EBAs bijlage: NOS 7204, 4 juli 1686.

²¹ CPM EBAs: DTB 7 fol. 326, OAS 2557 fol. 34, NOS 7219; zie *Begeer* 1981, nr. 5, p. 18, schenking van een avondmaalsbeker voor (inscriptie:) ‘de gemeente van Willige Langerak, anno 1662’.

²² CPM EBAs: OAS 2558; P. Muilwijk, *Schoonhovense huisnamen 17e eeuw* (Schoonhoven 1981) 58, nr. 141.

Kader 1. Cornelis Koen (III), stadsbestuurder (zie ook afb. 9).²³

Vroedschap vanaf 16 nov. 1681, en electeur sinds 6 nov. 1681, na 17 sep. 1715 opgevolgd.²⁴
 Schepen 1682, 1683, 1685, 1696, 1697, 1706, 1707, 1710, 1711, 1714, 1715.
 Burgemeester 1692, 1693, 1698, 1699, 1708, 1709, 1712, 1713.
 Ontvanger-tresorier in 1689, 1695 (afb. 9 uitsnede detail).
 Heemraad Krimpenerwaard 1693-1696, 1700, 1711, 1714, 1715 en
 Rentmeester/boezemmeester Hooge Boezem achter Haastrecht.²⁵
 Krijgsraad: in 1684 genoemd als kapitein van het Blauwe Vendel; in 1699 'oud-kapitein'.²⁶
 Directeur van de St. Joris Doelen van 13 april 1694 tot 1715,
 boekhouder-directeur St. Joris Doelen 1695, 1704, 1708, 1709.²⁷
 Lid Broederschap van Petrus en Paulus 8 nov. 1699.²⁸
 Adjunct boekhouder (rka: voorzitter) NH Kerk, 15 nov. 1713 tot 15 nov. 1715.²⁹
 Diaken Gereformeerde Kerk Schoonhoven, genoemd 7 maart 1685-13 feb. 1686.³⁰
 Regent Oude Vrouwenhuis. Boekhouder (rka: voorzitter) 1690-91.³¹
 Gecommitteerd ter Auditie Gemeenlands Reekeninge 1 mei 1701. Benoemd 16 maart 1701 (afb. 8).³²



Afb. 8 Generale index, op de registers der resolutien van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, 1701. Google Books



Afb. 9
 Stadhuis Schoonhoven,
 Schoorsteenstuk,
 Hendrik Kuyt 1695,
 met Koning-Stadhouder
 Willem III,
 onbekende schilder.
 Boven ter weerszijden de
 wapens van Schoonhoven
 en de Lande van Blois,
 daaronder de wapens der
 stadsbestuurders.
 Rechts tweede van onder
 'C(ornelis) Koen,
 ontv(anger) thesaurier'.

Foto's: RKa.
 Lit: L. Ouweneel,
 'Portret van Willem III',
 HEK 31(2007)44-45.

²³ Muilwijk, 'Stadsbestuurders' 185.

²⁴ CPM EBas: PB (?) Inv. nr. 232; Muilwijk, 'Stadsbestuurders' 185.

²⁵ CPM EBas: Arch. Gouda Inv.nr. 2932/36; NOS 9197, 8 april 1693.

²⁶ CPM EBas: OAS 1099.

²⁷ CPM EBas: OAS 970/5, OAS 1052, OAS 967.

²⁸ CPM EBas: OAS 2558.

²⁹ CPM EBas: Arch. NH. Kerk inv.nr. 39.

³⁰ Van Ammers, *Cahier familie Koen*, 5.

³¹ OAG inv. nr. 2950, Rekeningen Oude Vrouwenhuis etc.

³² CPM EBas, zonder bronvermelding;

https://www.google.nl/books/edition/Generaale_index_op_de_registers_der_reso/YBJKAAAACAAJ?hl=nl&gbpv=1&dq=cornelis+coen&pg=RA7-PA1697&printsec=frontcover (ger. 14 aug. 2021).

Uit dit huwelijk (afb. 10):

1. Johanna, geb.³³/ged. Sch. 13/14 juli 1678, getuigen Gijsbert Koen, Aefjen Groeneveld.
2. Mattheus, geb./ged. Sch. 6/8 aug. 1679, getuige Aefjen Pieters Groenevelt, volgt IVa.
3. Johannis, ged. Sch. 4 feb. 1681, getuigen Adriaen Koen en Susanna Brinckman, volgt IVb.
4. Gijsbartus, ged. Sch. 8 juni 1682, getuigen Gijsbartus Koen, Aefje Pieters Groeneveldt.
5. Geertruijt, ged. Sch. 2 nov. 1683, getuigen Cornelia en Johanna Stochius.
6. Geertruijt, ged. Sch. 9 sep. 1685, getuigen Johanna en Cornelia Stochius.
7. Nicolaas, ged. Sch. 17 nov. 1686, getuigen Johanna en Cornelia Stochius (niet afgebeeld).
8. Nicolaas Adrianus, ged. Sch. 30 jan. 1689, getuigen de heer Gijsbert Koen, Eva Groeneveldt, Cornelia en Johanna Stochius (niet afgebeeld).
9. Pietermella Levina, ged. Sch. 21 juni 1693, getuige Eva Langereijs (niet afgebeeld).
10. Geertruij, ged. Sch. 22 maart 1699, getuigen Pieter Koen, Pietermella Koen, Geertruij Houterkens.



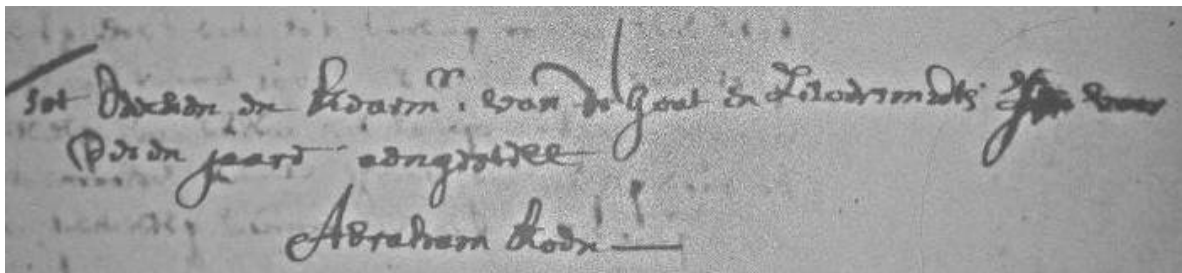
Afb. 10 Dopen van kinderen van Cornelis Koen (III) en Sophia Stochius.

³³ Geboortedata van III.1 en III.2 vermeld in NN. 'Iets over Jan Pietersz Koen', *De Weegschaal* (Leiden 1828) 525-541, ald. 529. Als bron 'oude familiepapieren'. Digitaal: Google Books, https://www.google.nl/books/edition/De_weegschaal/IWJSAAAACAAJ?hl=nl&gbpv=1&dq=mattheus+Koen&pg=PA529&printsec=frontcover (ger. 10 juni 2023)

IIIb. Abraham Koen, zoon van II, ged. Sch. 24 juli 1661 (getuigen Adriaen Coen, Aefken Stevens, Jannette Coen), mogelijk rond 1675 leerling zilversmid te Schoonhoven,³⁴ zeer waarschijnlijk meester in Vianen, meester in Gouda vanaf 1693 (afb. 11). Op 1 december 1695 te Gouda benoemd tot deken en keurmeester ‘van de goud en zilversmids’ (het gilde) voor het gildejaar 1695/96 (afb. 12).³⁵ Zijn overlijden werd in dit onderzoek niet gevonden.



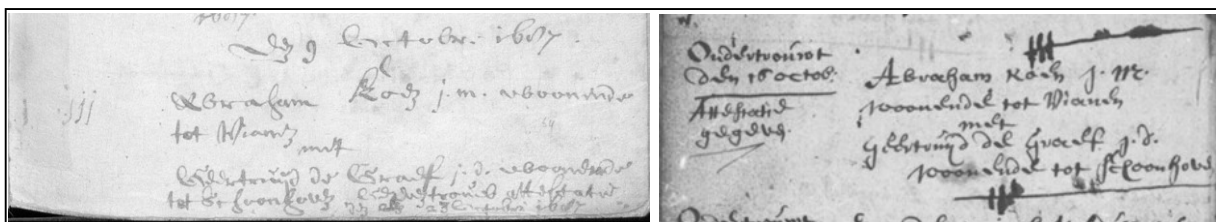
Afb. 11 Links, insculpatie te Gouda (autograaf) van Abraham Koen (Coen) 1693' vergelijk afb. 16; rechts, twee meestertekens (op de insculpatieplaat II, Gouda) Abraham Coen, K in schild met afgeronde voet. Foto's en bew. RKa, met dank Museum Gouda. Schadee, *Gouds Zilver*, binnenzijde omslag en p. 18.



Afb. 12 Resolutie Burgemeesters Gouda, 1 dec. 1695, benoeming van Abraham Koen tot 'Deecken en Keurm(eeste)r van de Gout en Zilversmits [doorgehaald: In] voer desen jaare aengesteld' (gildejaar 1 dec. 1695 - 30 nov. 1696). Kamerboeken, Microfiche nr. 199. Foto en bew. RKa.

Trouwt (1), otr. Vianen / Schoonhoven 9 oct. / 16 oct., tr. Schoonhoven 30 oct. 1687 Geertruijd de Graaf, ged. Sch. 16 feb. 1668, dochter van Henricus de Graaf en Susanna Post.³⁶ Abraham is 'j.m. wonende te Vianen, Geertruijd j.d. wonende te Schoonhoven' (afb. 13).³⁷ Vianen: 'Gegeven trouw attestatie den (doorgehaald: alh(ier)) 23 oktober 1687'. In Schoonhoven in de marge: 'ondertrouwt den 16 octob(er): Attestatie gegeven'.

Conclusie: het huwelijk is in Schoonhoven, de woonplaats van de bruid, voltrokken bij de derde publieke afkondiging aldaar op zondag 30 oktober 1687.³⁸



Afb. 13 Links, trouwinschrijving Vianen, 1687, trouwen Abraham Koen en Geertruijd de Graaf (fol. 133); rechts, trouwinschrijving Schoonhoven, 1687, van dezelfde.

³⁴ Onduidelijk is gebleven in welk metaal hij werkte. In de verdere tekst 'zilversmid' omwille van leescomfort.

³⁵ SAMH, OA Gouda, Gildebestuurders Gouda, arch. nr. 1, Kamerboeken, nr. 109, jaar 1695 Resoluties, fol. 45 (fiche nr. 199); N. Schadee, *Gouds Zilver* (Gouda 1980)18, 'Abraham Coen, meester 1693' met 'huismerk' (RKa: het 'huismerk' is de letter K, schreefloos, in schild); zie insculpatieplaat binnenzijde omslag van het boek.

³⁶ Gegeven de vernoemingen der kinderen. NA, DTB Sch, inv.nr. 3.04.16.130 4.II. Trouwen Ger. 1655-1669, fol. 189.

³⁷ HUA DTB trouwen, Vianen, NH trouwen 1673-1715, toeg.code 1231, inv.nr. 29, dig. www.openarch.nl/hua. NA DTB trouwen, Schoonhoven, digitaal NL-HaNA_3.04.16.130_7.III_0061.

³⁸ M. van der Heijden, *Huwelijk in Holland* (Amsterdam 1998) 63, 64.

Uit dit huwelijk:

1. Hendericus, ged. Vianen 24 okt. 1689
2. Agatha, ged. Vianen 16 dec. 1690
3. Hendrikus, ged. Vianen 14 april 1692
4. Susana, ged. Gouda 24 mei 1693, getuigen Adrianus de Graaf, Geertruijt Houterken
5. Gijsbertus, ged. Gouda 1 juni 1695, getuigen Cornelis Coenen, Agatha Groenevelt
6. Susanna, ged. Gouda 13 jan 1697 getuigen Adrianus de Graaf, Geertruijt Houterkens

Abraham Koen, weduwnaar van Geertruij de Graaf, van Schoonhoven, wonende alhier otr./tr. (2) Vianen 1/24 oct. 1723 Maria Brommers, weduwe van Jan Spengel, wonende alhier, alhier getrouwd den 24 Octo(ber) 1723 (afb. 14).³⁹



Afb. 14 Inschrijving ondertrouw en trouwen te Vianen van Abraham Koen en Maria Brommers, 1/24 oct 1723. Utrecht, HUA DTB Vianen 1231_00_00029_000_00 0133. Digitaal.

Foto RKa.

Op 31 januari 1688 passeerde Abraham Coen, wonende te Vianen getrouwd met Geertruijd de Graaf, een akte van volmacht voor notaris Gerard Luyt in Gouda: ‘... in het eischen en weeren...’, maar het onderwerp is onleesbaar (afb. 16).⁴⁰

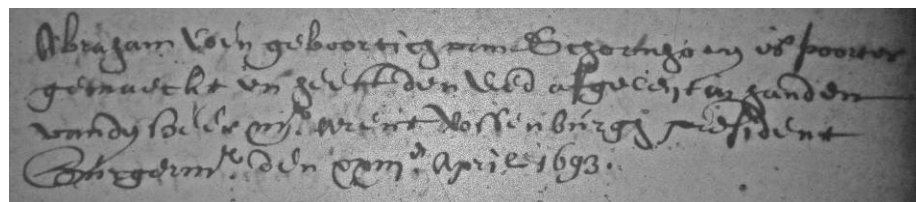
Abraham Koen werd geporterd in Gouda 23 april 1693 (afb. 15),⁴¹ en lidmaat van de Hervormde Gemeente (St. Janskerk) met ‘sijn huisvrouw’ met attestatie van Vianen op 4 oktober 1693.

In Gouda werd hij in gildejaar ‘1693’ als meester ingeschreven, dat was gelet op de regelgeving, dus tussen 23 april (poorter) en 1 december 1693 (nieuw gildejaar 1694) (afb. 11).

Op 18 juni 1693 verkocht Abraham Koen wonende te Gouda, in Schoonhoven het huis Haven westzijde (huidig huisnr. 20) aan zijn zwager Adrianus de Graaf voor 500 gulden. Waarschijnlijk was dit huis door vererving afkomstig van de familie van zijn vrouw: eerder, in 1632 was het gekocht door Cornelis Woutersz de Graaf, tinnegieter.⁴²

Op 1 december 1695 werd hij benoemd tot Deken en Keurmeester ‘van de goud- en zilversmids’ (afb. 12). Opmerkelijk is deze benoeming in een dubbel-functie.

Conclusie: hij verhuisde tussen 14 april 1692 (doop Hendrikus) en 23 april 1693 (poorter) van Vianen naar Gouda, maar zeer waarschijnlijk kort voor 23 april 1693.



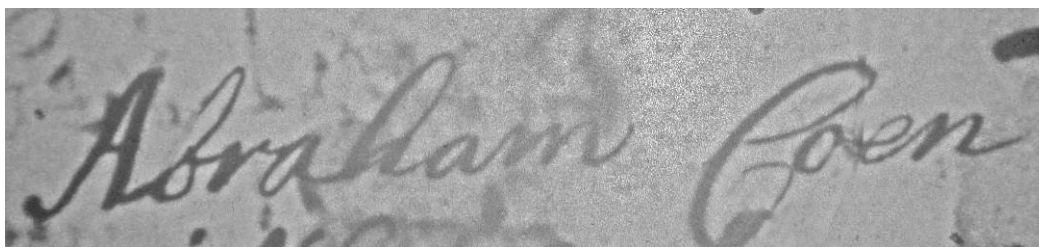
Afb. 15 Abraham Coen poorter gemaakt; eed afgelegd in handen van President Burgemeester Rossenburgh, 23 april 1693. Foto RKa.

³⁹ NL-UtHUA_1231_00_00030_000_000055 tr Vianen; Nederland, Indexen van de Archieven, Primaire Archiefstukken (BSen DTB), 1600-2000, database, *FamilySearch*, digitaal: <https://familysearch.org/ark:/61903/1:1:QLT9-3MZR>:

⁴⁰ OAG, Notariële akten 1593-1699, fiche 2326, inv.nr. 500 fol. 203. Door waterschade onleesbaar welk onderwerp de volmacht betrof.

⁴¹ OAG, Poorterboek Gouda 1680-1782, inv. nr. 508, fol. 19.

⁴² CPM 2 p. 187, RAS 2360 fol. 214, 27 dec 1632 en RAS 2365 fol. 10, 18 juni 1693.



Afb. 16 Handtekening van Abraham Koen ('Coen') onder de akte van volmacht voor notaris Gerard Luijt te Gouda op 31 januari 1688. Foto RKA.

Abraham Koen, ook meester in Vianen en Schoonhoven ?

Er is tot nu toe geen direct bewijs gevonden maar de gevonden feiten samen maken als *circumstantial evidence*, vrijwel zeker dat Abraham Koen vóór zijn meesterschap in Gouda in 1693, meester zilversmid in Vianen was. Hiervoor pleit de snelle toelating tot het Goudse gilde na zijn verhuizing uit Vianen, zijn leeftijd op dat moment, bijna 32 jaar oud, en zijn belangrijke benoeming nauwelijks twee jaar later, in de dubbel-functie 'deken en keurmeester' van het Goudse gilde. Deze benoemingen hingen normaal samen met anciënniteit in het gilde. Bij elkaar leidde het tot een hypothese over de opleiding van Schoonhovenaar Abraham Koen. Tussen juli 1671 (nadat hij 10 jaar oud is) en 30 november 1680 (als de registraties in het Gildeboek[je] van Schoonhoven beginnen en waarin hij niet voorkomt) volgde hij mogelijk zijn opleiding tot zilversmid in Schoonhoven. Daar werd hij mogelijk meester in het Schoonhovense gilde vóór 30 november 1680 en is dan maximaal 19 jaar oud. Tussen dat moment en 1687 verhuisde hij naar Vianen waar hij waarschijnlijk werkte als meester. Vianen was toen nog geen onderdeel van Holland. Hij zou dan in 1693 van Vianen naar Gouda zijn verhuisd. Nader archiefonderzoek in Vianen is zeker geboden.

Waarom naar Vianen?

Abraham's broer Pieter Koen II.4 (geb. 1658) en diens vrouw Geertruid Houterkens, woonden ook in Vianen. Wat broer Pieter in Vianen deed is tot heden echter onopgehelderd. Pieter en Geertruid vertrokken in juni 1688 naar Gouda waar het echtpaar op de Markt ging wonen.⁴³ Ook in Gouda is Pieter's beroep onopgehelderd gebleven.

Abraham's zuster Pieternelle Koen II.3 (geb. 1656) woonde tegelijkertijd in Vianen, getrouwd met Jacobus de Rutere (ook de Riet). Zij lieten daar kinderen dopen in 1689, 1690, 1692, 1694 en 1697.⁴⁴

Vianen was een vrije (rka: soevereine) hoge heerlijkheid. Sinds 1418 heersten de heren van Brederode over Vianen. In 1684 vererfde Vianen op het geslacht Dohna en van deze op de graven Von der Lippe. In 1725 verkochten deze Vianen aan de Staten van Holland waarna het deel van Holland werd, en in 1795 een normaal onderdeel.⁴⁵ De vraag is onbeantwoord op welke wijze de heren van Vianen vóór 1725 het gezag over hun goud- en zilversmeden uitoefenden. Er was zover bekend geen gilde dus ook geen daaraan gerelateerde keurmeesters voor goud en zilver. Na 1725 volgde men blijkbaar de wet- en regelgeving van 'Holland' want meesters in Vianen keurden daarna in Schoonhoven als 'naeste stad' net als de meesters uit Ameide, dat tot het Land van Vianen behoorde.⁴⁶

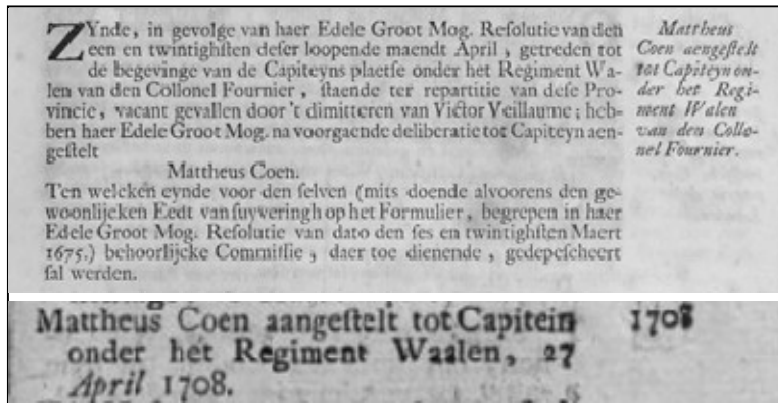
⁴³ Gouda, Index namen nieuwe lidmaten Herv. Gem. (St. Janskerk), juni 1688, 'op de Marckt, van Vianen'.

⁴⁴ HUA, 1231.25 Vianen, NH dopen 1664-1716, toeg.code 1231, inv.nr. 25, p. 1-179.

⁴⁵ J.L. van der Gouw, *Korte Geschiedenis van de grenzen van de provincie Zuid-Holland* ('s-Gravenhage 1962) Verslag 1962, Gedeputeerde Staten, paragraaf 'Tussen Lek en Linge'. Digitaal <http://users.bart.nl/~leenders/gemhist/gouw/gouw0.html> (geraadpleegd aug. 2019).

⁴⁶ *Begeer 1981*, Vianen: nrs. G177 Bartholomeus Tiggelman en G 137 Dirk van Oosterhout; Idem, Ameide: G045 Jan van Gelderen, G044 Cornelis van Gelderen, G055 Jan van Harten; Van der Gouw, *Grenzen*.

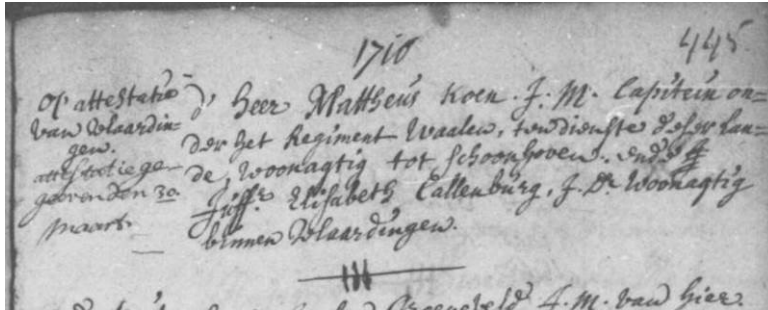
IVa. Mattheus, zoon van III, ged. Sch. 8 aug. 1679, in 1699 uitgevaren met Oost Indische Compagnie, op 21 april / 27 april 1708 benoemd en aangesteld tot Capiteijn in het Regiment Wallon / Waalen van den Collonel Fournier (afb. 17),⁴⁷ in 1710 ‘Capitein onder het regiment Waalen, ten dienste dese lande’, in 1713 Capiteijn in het Regiment van de Collonel Marquette.⁴⁸ In 1716 bij de doop van Pieterrella Levina Koen, was hij nog met deze rang bekleed (afb. 21).



Afb. 17
Benoeeming van Mattheus Koen
tot Capiteyn onder het
Regiment Waalen,
21 april 1708.

Onder, idem.
Aanstelling 27 april 1708
Generale index op de registers
Heeren Staaten van Holland,
vol. 11, 1708.
Google Books.

Otr. Sch. 30 maart 1710 ‘op attestatie van Vlaardingen, attestatie gegeven 30 maart’ (afb. 18), otr./tr. Vlaardingen 16 maart / datum onbekend, Elisabeth Callenburg, j.d. ‘woonagtig binnen Vlaardingen’,⁴⁹ dochter van Luitenant Admiraal Gerrard Callenburgh, geb. Vlaardingen 1675 (Zie Kader 2).



Afb. 18 Trouwen 1710,
Mattheus Koen en
Elisabeth Callenburg.
‘op attestatie van Vlaardingen,
attestatie van Schoonhoven
gegeven 30 maart’.

DTB Trouwen Schoonhoven,
inv. nr. 7.IV 1690-1722, fol. 445.

Uit dit huwelijk (afb. 14):

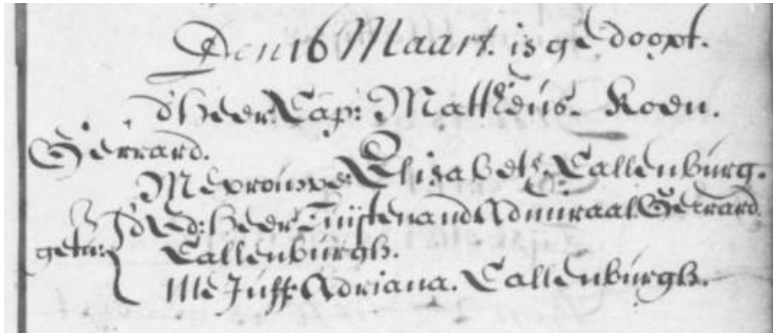
1. Gerrard Koen, ged. Sch. 16 maart 1713, getuigen D’Edele Heer Luitenant Admiraal Gerrard Callenburgh, MeJuffrouw Adriana Callenburgh (afb. 19), overl./begr. Breda, 27 april/1 mei 1734. ‘Officier bij de Armée ... op zijn 21ste jaar, ongetrouwd, verraderlijk omgebracht te Breda en aldaar begraven...’.⁵⁰

⁴⁷ *Generale index op de registers Heeren Staaten van Holland, vol. 11, 1708.* Google Books.

⁴⁸ Resoluties Heeren Staten van Holland ende Westvrieslant, vol. 82, 9 dec. 1713, Google Books (RKA, ger. 14 aug. 2012).

⁴⁹ CPM EBAs: NOS 7215, 23 sep. 1700, DTB 4, 292, DTB 7, 445. CPM EBAs vermeldt abusievelijk 1709; DTB Vlaardingen trouwen 1632-1729, digitaal: FamilySearch, Vlaardingen, film nr. 005842279 image 578 (ger. 20 juni 2023).

⁵⁰ NN, ‘Jan Pieterszoon Koen’, 530. Digitaal: Google Books, (ger. 10 juni 2023); Stadsarchief Breda, Begraafposten Herv. Gemeente Breda 1734/35 inv. 152-blz. 85 (dank aan Ferry Mol).



Afb. 19 Dopen Schoonhoven 1713.

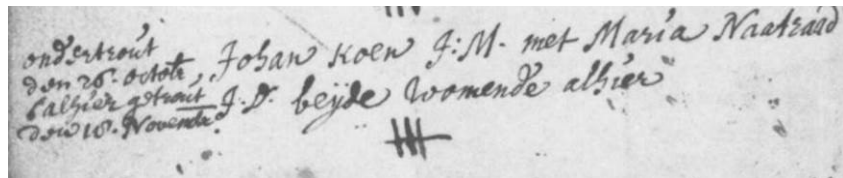
16 maart 1713,
Gerrard Koen,
zoon van Mattheus Koen en
Elisabeth Callenburg

IVb. Johannis (ook Johan, Jan), zoon van III, ged. Sch. 4 feb. 1681, getuigen Adriaen Koen en Susanna Brinckman; vendrig (vaandrig) van de Krijgsraad (25 okt. 1706),⁵¹ overl. na 19 maart 1722, vóór 24 mei 1724.⁵²

Otr./tr. Sch. 26 okt./18 nov. 1708 Maria Naetraad / Naetraet (afb. 20),⁵³ ged. Sch. 5 mei 1675, dochter van Gerrit Jaspersen Naetraad en Cornelia Hermans van der Kleij, overl. na 6 nov. 1727, vóór 21 sep. 1729 (belender 'de wed. Jan Koen', respectievelijk 'de erven wed. Jan Koen').⁵⁴

Afb. 20 Trouwen

Johan Koen (IVb) en
Maria Naetraad,
Schoonhoven otr./tr.
26 okt. /18 nov. 1708



Uit dit huwelijk (afb. 21),

1. Sophia, ged. Sch. 5 aug. 1711, get. d'heer Burgem(eeste)r Cornelis Koen, juff(rouw) Sophia Stochius.

2. Gerrit Koen, ged. Sch. 20 okt. 1715, geen getuigen, volgt V.

3. Pieterella Levina, ged. Sch. 26 nov. 1716, getuigen d'heer Cap(itein) Mattheus Koen, Mevr(ouw) Sophia Stochius.



Afb. 21 Dopen van de kinderen van Johan Koen (IVb) en Maria Naetraad, Schoonhoven 1711-1716.

⁵¹ CPM EBas bijlage: OAS 1094.

⁵² CPM 3, p. 160. belendingen; CPM RAS 2367 fol. 153, 19 mrt 1722, verkoop Drie Eendekens, belender noord Jan Koen en Cornelis Groeneveld; CPM 2368, fol. 15, 24 mei 1724, verkoop brouwerij (Drie Eendekens), belender noord weduwe Jan Koen en Cornelis Groeneveld.

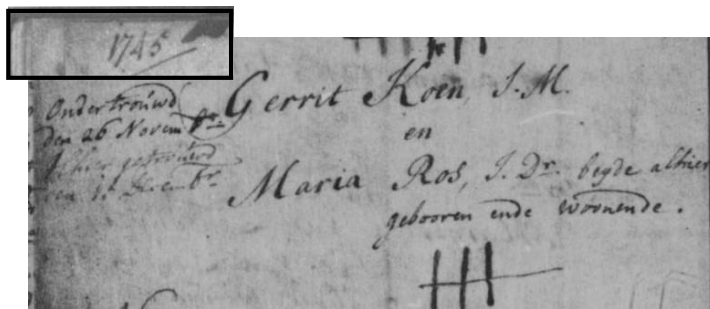
⁵³ CPM EBas: Weeskamer 7a, 3 mei 1726; DTB 4 303, NOS 7217 5 nov. 1707.

⁵⁴ CPM 3, p. 149, 160: CPM RAS 2368 fol. 100 dd. 21 sep. 1729, idem, fol. 65 dd. 6 nov. 1727.

V. Gerrit Koen, zoon van IVb, ged. Sch. 20 okt. 1715, zilversmid in Schoonhoven 1741-1778, begr. Sch. (Ga. f. 15.-) 28 dec. 1778.⁵⁵ Werd in 1736 inwoner van Haarlem,⁵⁶ en was toen 21 jaar oud. In 1741 (gildejaar 1 dec. 1740 - 30 nov. 1741) werd hij lid van het Zilversmidsgilde in Schoonhoven (afb. 18). Aan het weeshuis werd voor gebruik van de keurkamer 25 gulden betaald (boekjaar 15 mei 1740-1741), door 'de heer Cornelis Brouwer'.⁵⁷ Gerrit is dus begonnen tussen 1 december 1740 en 15 mei 1741.

Otr./tr. Sch. 26 nov./13 dec. 1745 (Gaarders: 16 dec. pro deo) Maria Ros (afb. 22), ged. Sch. 21 aug. 1718, dochter van Cornelis Ros en Aafje Groeneveld (getuige Maria Bon).⁵⁸

Maria Ros werd begraven in Schoonhoven; hiervoor werd bij de Gaarders op 6 januari 1779 f. 3.- betaald.



Afb. 22 Trouwen
Gerrit Koen (V)
en Maria Ros.
Collage van het jaartal
bovenaan de pagina
en de inschrijving.

Schoonhoven
DTB 8.1, fol. 37 vo.
26 nov./13 dec. 1745

Uit dit huwelijk:⁵⁹

1. Maria, ged. 20 feb. 1746, jong overleden (overl. na. 26 mei 1748) mogelijk 20 juli 1748, of 14 juli 1750.
2. Aafje, ged. 30 april 1747 jong overleden (overl. vóór 26 mei 1748, dus begraven 16 mei 1747).
3. Agatha, ged. 26 mei 1748 (get. Cornelis Ros, Aafje Groeneveld).
jong overleden (overleden vóór 16 okt. 1757) mogelijk 20 juli 1748, of 14 juli 1750
4. Jan Gijsbert, ged. 7 juni 1750, jong overleden (na 27 juli 1751, vóór 23 okt. 1755);
begr. 14 juli 1750 kan dus niet goed zijn (mogelijk 11 dec. 1754).
5. Cornelis, ged. 27 juli 1751, jong overleden (mogelijk 11 dec. 1754).
6. Jan Gijsbert, ged. 23 okt. 1755, volgt VI.
7. Maria Agatha, ged. 16 okt. 1756,⁶⁰ jong overleden (mogelijk 11 feb. 1762).

Uit de administratie 'op het middel van begraven', een lokale belasting alias Gaarders, blijkt dat zeker vijf van de zeven kinderen jong overleden zijn (tabel 1). Op grond van het opnieuw paternel vernoemen met 'Jan Gijsbert' in 1755 mag slechts worden gesteld dat Jan Gijsbert (nr. 4) vóór 23 oktober 1755 jong is overleden. Ook op grond van de vernoemingstradities in Schoonhoven mag worden geconcludeerd dat Aafje, ged. 30 april 1747, begraven is op 16 mei 1747. Voor de overige kinderen blijft het ongewis.

⁵⁵ Ga. Schoonhoven, p. 136 vo.

⁵⁶ K.A. Citroen, *Haarlemse zilversmeden en hun merken, met een bijdrage van drs. J.J. Temminck* (Haarlem 1988) 107, vermeldt zulks. Temminck was bestuurslid van de Historische Vereniging Haarlem en archivaris van Haarlem, dus ter plaatse goed geïnformeerd. Citroen neemt de filiatie uit *Begeer 1981* over en het geboortjaar 1713 (beide blijken nu onjuist). Citroen doet aan de hand de stijl van een bakje (de pattipan) dat in 1741 door Koen in Schoonhoven werd gemaakt getuige zijn meesterteken, de suggestie dat Koen 'misschien van 1736 tot 1741 in Haarlem heeft gewerkt'; K.A. Citroen, *Dutch goldsmiths' and silversmiths' marks and names prior to 1812. A descriptive and critical repertory* (Leiden 1993) 44, 45, 265. Citroen vermeldt daar stellig dat Gerrit Koen -hij noemt hem consequent 'Gerard'- in Haarlem werkte van 1736-1741 met de letters GK en met 'GK ster'; en verderop, dat Gerard Koen met dezelfde meestertekens in Schoonhoven werkte 1741-1778; SAMH, Het 'Register Verhuisde Personen Krimpenerwaard' met twee supplementen bracht geen bevestigende gegevens over een verhuizing naar, en uit Haarlem.

⁵⁷ OAS Arch. Weeshuis inv. nr. 119; Kappers, *Keurkamers en regels* 83, Bijlage 8.

⁵⁸ Van Ammers, *Cahier familie Koen*, p. 9; DTB Schoonhoven Gereformeerd, 5.IV, Dopen 1710-1719, fol. 79.

⁵⁹ Sch. DTB 6, pp. 32, 43, 53, 69, 77, 113.

⁶⁰ Sch. DTB 6, p. 135.

Tabel 1. Data in de Gaarders Schoonhoven, begraven van 'een kind van Gerrit Koen': ⁶¹
 16 mei 1747
 20 juli 1748
 14 juli 1750
 11 dec. 1754 f. 3.-.-
 11 feb. 1762 f. 3.-.-

Meestertekens van Gerrit Koen in Schoonhoven

Gerrit Koen werd in 1741 lid van het goud- en zilversmidsgilde in Schoonhoven met de letters GK als meesterteken (afb. 23). Hij gebruikte de letters in drie verschillende meestertekens: in een tweelob of 'bril', in een afgeronde rechthoek met een zespuntige ster tussen de letters, en GK in een rechthoek. De letters steeds met schreven, n.b. zoals bij de inschrijving.



Afb. 23 Inschrijving van Gerrit Koen in 1741 bij het Schoonhovense Gilde met de letters GK; toegepast v.l.n.r. als GK in tweelob of 'bril', G ster K in afgeronde rechthoek, en GK in rechthoek. Herkomsten: Peter van Oel, Theebus, jrl. P= 1745, Rikkoert Inv.nr. 9, Cabaret, jrl. F=1756, Rikkoert Inv.nr. 8.3.12, Roskam (afb. 27), jrl. B=1773.



Afb. 24 De meestertekens van Gerrit Koen, zoals genoteerd in Begeer 1981, 147, met hun nummers. De letters van 'CK in een rechthoek' (29b) zijn sterk afwijkend van de aangetroffen meestertekens 'GK in een rechthoek' (afb.18). Zie de ontbrekende stok van de 'G', de schreven en de afwijkende vorm van de letter 'K'.

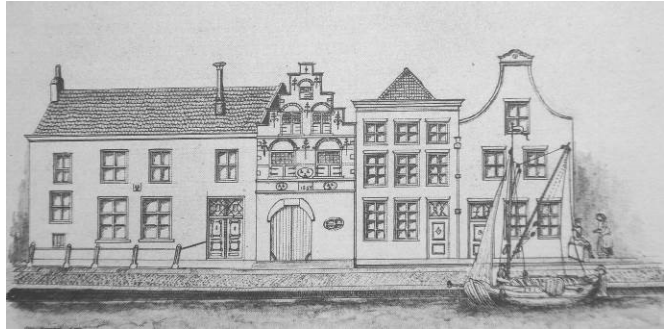
Het meesterteken 29b (afb. 24) komt niet voor bij de voorwerpen in *Begeer 1981*; ook is het tot heden niet elders gevonden. Mogelijk is dit teken op een nu onbekend ander voorwerp, destijds verward met 'GK in rechthoek'. Voor dit teken CK (29b) komt wel een zilversmid in aanmerking: Cornelis Kuijpers Janszoon. Deze Cornelis werd in 1764 ingeschreven met als meesterteken de letters CK. Hij leefde vanaf 1735 en overleed in 1784. Van hem kennen we tot heden geen voorwerp met een afgeslagen teken, ook destijds in 1981 niet. Cornelis Kuijpers, ged. Sch. 23 aug. 1735, was zoon van Jan Kuijpers en Ariaantje Boesveld.⁶²

⁶¹ DTB Sch. nr. 3.04.17.101, Gaarders.

⁶² R. Kappers, Schoonhoven: *Keurkamers en regels 1705-1809* (Schoonhoven 23 juni 2009) 20, nr. 24. Digitaal <http://historischeverenigingschoonhoven.nl/PDF/Keurkamers-en-Regels.pdf>

De huizen van Gerrit Koen aan de Oude Haven nr. 20 (1744-1754) en nr. 12 (1754-1778)

Uit de bewonings-/eigenarengeschiedenis van de panden aan de westzijde van de Oude Haven (Bijlage), valt op te maken dat Gerrit Koen op 9 maart 1744 hypotheek nam op zijn huis met het (huidige) huisnummer 20. Op 12 oktober 1754 verkocht hij dit huis aan Jacob Hoogstad. Gerrit had het huis verkregen uit de nalatenschap van zijn ouders, Jan (Johannes) Koen en Maria Naetraad. Op hun beurt hadden deze ouders dit huis tussen 31 oktober 1711 en 19 maart 1722 verkregen uit de nalatenschap van de ouders van Maria Naetraad, te weten Gerrit Jaspertsen Naetraad en Cornelia Hermans van der Kleij (afb. 25 rechts).



Afb. 25 Huizen aan de Oude Haven in Schoonhoven.

Afbeelding links, gezicht naar het zuiden, de Waag, met juist boven het achterschip, de Gruttersteeg. Het tweede huis rechts naast de Gruttersteeg (of Benschoppersteeg), hier te dateren '17de eeuw' (huidig nr. 12), was het (huur-) huis van Gerrit Koen en Maria Ros in 1754-1779. De 'rel' van 1774 had voor deze woning plaats.

Afbeelding rechts, gezicht op woonhuis en Brouwerij De Drie Eendekens, met rechts daarnaast twee woonhuizen. Het direct belendende huis, hier 'omstreeks 1840', met acht ramen (huidig nr. 20), behoorde eerder, waarschijnlijk met een ander aanzien, aan Gerrit Koen in 1744-1754.

Beide pentekeningen, onbekende makers, eerste helft 19de eeuw. J.C. Visser, e.a., Schoonhoven en Nieuwpoort, (Delft 1990) 22; B. van den Boogert (samenst.), Monumenten van Schoonhoven (Schoonhoven 1986) 408, 409.

Bij de afrekening door de voogden van (de kinderen van) Coenraad Roelofs en Deliana Nieuwsteeg op 15 februari 1779, blijkt dat Gerrit Koen het huis aan de Oude Haven (huidig) huisnummer 12 bewoonde met (werkplaats-)uitgang in de Grutter- alias Benschoppersteeg (afb. 25 links). Voor Deliana Nieuwsteeg, weduwe Coenraad Roelofs werd op 11 maart 1766 in de Gaarders 3 gulden betaald voor haar begraven.⁶³ In de afrekening van de voogden in 1779 prijkte een huurschuld van Gerrit Koen van 13 ½ jaar, groot 675 gulden over de periode 1766-1779. Gerrit Koen had dus na het overlijden van zijn 'huisbaas' van 1766 tot 1779 geen huishuur meer betaald.

Na het overlijden van Maria Ros, weduwe Gerrit Koen, in de eerste week van januari 1779 werd hun huurhuis op 20 januari 1779 verkocht aan de zilversmid Willem Vervat.⁶⁴

De rel voor het huis van Gerrit Koen in oktober 1774

In 1773, 1774 en 1775 waren er problemen over de benoeming van een nieuwe deken.⁶⁵ De nominatie of voordracht van 30 november 1773 was niet op de voorgeschreven wijze gedaan. Aan de vier oudste gildebreders werd opgedragen een nieuwe nominatie te formeren. Zij moesten die op 18 oktober 1774 presenteren aan de Burgemeesteren. Er was daarbij

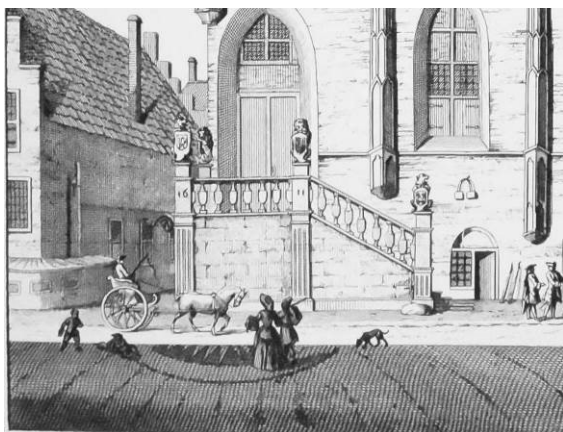
⁶³ Ga. Begraven Schoonhoven 11 maart 1766, 3 gld. Deliana Janse Nieuwsteeg, weduwe van Coenraad Roelofse.

⁶⁴ CPM RAS 2370 fol. 175, 12 okt. 1754, Gerrit Koen, mr. zilversmid verkoopt Jacob Hoogstad huis wz. Oude Haven (kad. C82), zuid de brouwerij de Drie Eendekens, noord de erven Cornelis Ruijterveld en het voorn. Kruijsstraatje. CPM NOS 7264 15 feb. 1779, afrekening 8 maart 1766 door de voogden van Coenraad Roelofs en Diliانا Nieuwsteeg, overleden: o.a. 13 ½ jaar huishuur ad F 675,- van het huis Oude Haven wz. bewoond door Gerrit Koen (kad. C87 is huidig nr. 12); op 20 jan 1779 werd dit huis verkocht aan Willem Vervat

⁶⁵ R. Kappers, 'Stadsbestuur en zilversmeden' 134,135; OAS 34, fol. 7, 10, 12, 18, 24, 25, 36, 39, 42, 44, 45, 47, 46, 54, 61; OAS 35, 13 okt. 1774.

onduidelijkheid wie de vier oudste gildebroeders zijn. De Magistraat (stadsbestuur) dacht dat dit waren Huijbert Kuijpers, Andries Oosterhout, Jacobus de Koning en Gerrit Koen.

De zittende gildebesteders probeerden Koen buiten te sluiten voor een benoeming tot deken. De baljuw gaf daarin een advies. Verder werd ook advies gevraagd aan de Essayeur Generaal in Den Haag. Intussen ontstond er op 24 oktober 1774 een opstootje voor het huis van Gerrit Koen (dat is in 1774 Oude Haven, afb. 20 links, huidig nr. 12). Pieter Verbeek werd hiervoor ontboden op het stadhuis. ‘Binnen gestaan zijnde’ werd hij onderhouden over zijn ‘seditieus’ gedrag en verregaande brutaliteiten. Verbeek werd veroordeeld om tot aanstaande maandag onder ‘het Raadhuis’ op water en brood te zitten (afb. 26).



Afb. 26 Detail van het Stadhuis met rechts onder, met open deur, de plaats ‘onder het Raadhuis’ waartoe Pieter Verbeek in oktober 1774 veroordeeld werd te zitten op water en brood wegens zijn wangedrag jegens zilversmid Gerrit Koen.

‘Gesigt op het Raadhuis der Stadt Schoonhoven’, uit: Henricus van Berkum, Beschrijving Der Stadt Schoonhoven, 1762.

Vervolgens werden Cornelis Kuijpers, Van der Tooren, Cornelis van Osch, Willem Vergeer, Van Wijngaarden, Van Dongen en Kooijman ondervraagd waarom zij gisterenavond voor het huis van de zilversmid Koen ‘zo te zamen complotteerden’ en wie hen daartoe had aangezet. Ze werden gewaarschuwd zich in het vervolg hiervan te onthouden.

Pieter Verbeek bood even later, weer binnen staande, zijn excuses aan en vroeg om vergeving. Hij voerde aan dat zijn ‘beroerde moeder’ zeer ontstelt zou kunnen raken. Hij beloofde zich voortaan beter te gedragen. Na overleg werd hem de onmiddellijke straf kwijtgescholden en werd nu voorwaardelijk aan hem opgelegd, met de bepaling dat hij bij herhaling de stad zal worden uitgezet.

Gerrit Koen als ‘toegevoegd gesworen’ en adjunct-deken van het Goud- en zilversmidsgilde

De kwestie over de opvolging in 1774 sleepte zich voort. De Raden en Generaal Meesteren van de Munt spraken zich ook over de kwestie uit. Kuijpers -inmiddels 80 jaar oud- verzuimde opdrachten van het stadsbestuur uit te voeren; hij zei daarover later dat zijn geheugen hem soms parten speelde. Uiteindelijk werd op 24 maart 1775 door de Magistraat besloten om Jacobus Kleijn uit de nominatie van 30 november 1774 te kiezen als deken. De ‘gefungeerde deken’ Jacobus de Koning werd voor ‘gesworen’ of ‘out-deken’ gehouden. Ook Huijbert Kuijpers werd erkend als ‘gesworen’ (keurmeester) maar vanwege zijn gedrag en omdat hij ‘memorieeloos’ geworden was, werd aan hem de oudste gildebroeder Gerrit Koen toegevoegd. Bepaald werd verder dat zij na het afleggen van de eed in functie zouden blijven tot 30 november 1776. De ‘emolumenten’ (inkomsten) moesten onder de vier functionarissen gelijk worden verdeeld. Te zijner tijd moesten zij een voordracht doen tot verkiezing van een nieuwe deken. Op 30 november 1776 werd Gerrit Koen ‘geeligeert (benoemd) geadjugeerde bij Huijbert Kuijpers’; dus adjunct-deken bij deken Kuijpers. Deze benoeming kreeg geen vervolg in latere jaren.⁶⁶ Zelfstandig deken is Gerrit Koen dus nooit geweest.

⁶⁶ OAS 930 ‘Register van de geeligeerde hoofluiden bij ... Burgemeesteren van de respectieve Gildens der Stede Schoonhoven’ (rka: zilversmidsgilde van 27 nov 1764 tot 30 nov 1785); *Begeer 1981*, 168, Lijst van dekens van het gilde, 1776/77 moet herzien worden.



*Afb. 27 Gerrit Koen,
zilveren Roskam,
prijs voor de
jaarlijkse paardenmarkt
van 1774 in Schoonhoven.*

*Mt. GK in rechthoek,
jrl. B in rechthoek (1773),
stt. Schoonhoven
met ronde schildvoet.*

*Collectie Edelambachtshuijs,
vit.8, pl.3, nr.12.
Foto Rob Glastra.*

De ontwikkeling van de zilversmidsfamilie Koen buiten Schoonhoven⁶⁷

Jan Gijsbert Koen VI, de enige volwassen geworden zoon van Gerrit Koen, zette het vak voort in Amsterdam. Jan Gijsbert kreeg zonen, kleinzonen en achterkleinzonen die het vak van zilversmid uitoefenden in Amsterdam, en het laatst in Rhenen.

VI. Jan Gijsbert, zoon van V, geb./ged. Sch. 20/23 okt. 1755, opleiding waar en wie onbekend, meester zilversmid te Amsterdam (afb. 28) van 1786 tot 1811, overl. Amsterdam 20 nov. 1826.⁶⁸

Trouwt Amsterdam (Wale kerk) 29 dec. 1782 (27 jr. oud) Catharina Anna de Koo, ged. Amsterdam 15 april 1764 (1782: 18 jr. oud), dochter van Pieter de Koo, zilversmid te Amsterdam van 1741 (rka: hij pas 17 jaar oud !) tot 1786, en Anna van der Velde(n). Pieter de Koo werd op 6 nov. 1724 in Amsterdam geboren als 'Pierre de Caux', zoon van Jacques de Caux (zilversmid) en Anna van der Velde, kleinzoon van Jacques de Ceaux en Madeleine Bouvier. De laatsten waren afkomstig uit *Saint Nicolas d'Aliermont*, in Normandie.⁶⁹

Jan Gijsbert Koen werd lid van het Amsterdamse gilde toen zijn schoonvader De Koo in 1786 overleed. Hieruit mag worden opgemaakt dat hij bij zijn schoonvader als knecht werkte en na diens overlijden de zaak voortzette als meesterzilversmid.

Uit dit huwelijk: vier zonen en drie dochters in de periode 1783-1803. Drie zonen van Jan Gijsbert Koen (VIa.) werden zilversmid in Amsterdam: Jacob Johan (Asd. 16 feb. 1783), Hendrik Frederik (Asd. 27 okt. 1796), Gerrit Hendrik (Asd. 1 feb. 1803). Hieruit een volgende generatie nageslacht, twee gelijknamige zilversmeden en een graveur: Jan Gijsbert JJzn (Asd. 18 maart 1811), Jan Gijsbert HFzn (Asd. 21 feb. 1822) zonder meesterteken en de

⁶⁷ De gegevens in deze paragraaf zijn allen ontleend aan J. van Ammers-Douwes, *Cahier familie Koen* en idem. *Stamboom Koen*. Het *Cahier familie Koen* kan geraadpleegd worden in de bibliotheek van het Stedsmuseum Rhenen.

⁶⁸ Van Ammers, *Cahier familie Koen*, 10.

⁶⁹ Van Ammers, *Cahier familie Koen*, 6, 10, 18-29.

graveur Hendrik Fredrik HFzn (Asd. 28 aug. 1828). In de daarna volgende generatie is er weer een zilversmid: Jan Gijsbert JG-JJzn-zn (Asd. 1843) die werkte in Rhenen. Met deze laatste eindigde ook buiten Schoonhoven de zilversmidsdynastie Koen.



*Afb. 28 Jan Gijsbert Koen (VI),
Tabaksdoos met herberg-tafereel.
mt. JGK in rechthoek,
stt. Amsterdam, jrl. X = 1806,*

*Binnenzijde gravure:
'Jurr Tetterode en Huijsvrouw
aan H. Cats. ter Gedachtenis van
Zijne Edelmoedige bijstand aan
hunnen Broeder & Zuster Broes
bewezen, in den Ramp Leijden op
den 12 Januarij 1697
overgekomen'.*

*Collectie Edelambachtshuijs,
vit. 8 pl. I. nr. 8
Foto Rob Glastra*

Gerrit Koen, opnieuw beschreven

G082 KOEN, Gerrit

Ged.: Schoonhoven 20 oktober 1715, geen getuigen

Ouders: Johannes (Jan) KOEN en Maria Naetraad

Beg.: tussen 1 dec 1740 en 15 mei 1741, inschrijving gilde, en betaling van 25 gulden aan het Schoonhovense weeshuis, door 'de heer Cornelis Brouwer'

Geh.: otr./tr. Sch. 26 nov./13 dec. 1745 (Gaarders: 16 dec. pro deo) Maria Ros, ged. Sch. 21 aug. 1718, dochter van Cornelis Ros en Aafje Groeneveld (getuige Maria Bon)

Adres: Oude Haven (huidig) nr. 20 naast Brouwerij De Drie Eendekens (1744-1754), en Oude Haven (huidig) nr. 12, met (werkplaats-)uitgang in de Benschopper- alias Gruttersteeg (1744-1788/1789)

Bijzh.: Werd in 1736 inwoner van Haarlem (bron onbekend). Te oordelen naar zijn later werk, 'typisch Haarlems', leerde hij daar het vak. Zijn zoon Jan Gijsbert, zijn kleinzonen en achterkleinzonen waren ook zilversmeden, maar allen in Amsterdam en later ook één in Rhenen.

Van 24 maart 1775 tot 1 december 1776 is hij toegevoegd 'gesworen' (keurmeester) bij de 'memorieloos geworden gesworen Huijbert Kuijpers' (die toen 82 jaar was); van 1 december 1776 tot 1 december 1777 is hij adjunct-deken bij Huijbert Kuijpers die 1776-1777 de deken is.

Besluit: Gerrit Koen, een merkwaardige 'solitair' in Schoonhoven

Concluderend omvat de zilversmidsdynastie Koen in heel Holland (Gouda, Schoonhoven, Amsterdam) in de periode 1590-1900 zeven 'meesters', één graveur en één zilversmid zonder meesterteken, verdeeld over zeven generaties. Zo ver valt na te gaan was 'Koen' inheems in Schoonhoven sinds zeker omstreeks 1590. De familie leverde een reeks van stadsbestuurders.

De eerste generatie van de zilversmidsdynastie Koen was Abraham Koen IIIb, uit Schoonhoven, die zeker vanaf 1687, maar waarschijnlijk al eerder, in Vianen zilversmid moet zijn geweest. Daarna werd hij in 1693 gildelid in Gouda. Op 1 december 1695 werd Abraham vervolgens in Gouda voor dat gildejaar benoemd in een dubbelfunctie: deken en keurmeester. *Circumstantial evidence* laat zien dat Abraham Koen vrijwel zeker als meester in Vianen werkte. Mogelijk werd Abraham rond 1675 in Schoonhoven opgeleid.

In Schoonhoven ging de zilversmids-dynastie pas in 1741 verder met Gerrit Koen V. als nieuw gildelid; hij werkte daar tot eind 1778 toen hij overleed. De dynastie werd voortgezet door zijn zoon vanaf 1786, maar in Amsterdam. De volgende generaties Koen werkten in Amsterdam en later één smid in Rhenen. In Schoonhoven was Gerrit Koen dus een 'solitair'; hij had in Schoonhoven geen vader noch een opvolgende zoon in het vak.

In *Begeer 1981* werd Gerrit Koen V. verward met zijn neef en leeftijdgenoot Gerrard Koen IVa.1. Daardoor werd voor Gerrit Koen V. in 1981 een verkeerde filiatie genoteerd met als onjuiste ouders zijn oom Mattheus Koen IVa en diens vrouw Elisabeth Callenburg. Zijn ouders waren echter Johannes Koen IVb en Agatha Naetraad. Ook werd in 1981 abusievelijk als zijn tweede voornaam 'Cornelis' genoteerd. Dit was echter de naam van de gildehoofdman Cornelis Brouwer die in 1741 voor Gerrit de verplichte 25 gulden afdroeg aan het weeshuis.

Gerrit Koen bediende zich van drie meestertekens. Zover valt in te zien gebeurde dit naast elkaar en door elkaar; en zeker niet selectief voor een bepaald type werk. Het meester-teken 'CK in een rechthoek' (Begeer nr. 29c) is bepaald anders dan het meermaals aangetroffen teken 'GK in rechthoek'. Het CK-teken werd wellicht gebruikt door collega en tijdgenoot Cornelis Kuijpers Janszoon van wie we tot nu toe geen werk kennen.

De familie van zijn moeder, Naetraad, bezat erfelijk het huis Oude Haven (nu nr. 20). Gerrit erfde dat. Dit gegeven lijkt de belangrijkste reden te zijn geweest voor zijn terugkeer naar Schoonhoven in 1741. Hij trouwde pas in 1745 met Maria Ros uit Schoonhoven.

Waarom Gerrit Koen bleef werken in deze voor hem zakelijk 'vreemde' omgeving blijft raadselachtig. Zijn zoon Jan Gijsbert VI. volgde op in het vak, maar vertrok wel uit de Zilverstad en vestigde zich in Amsterdam. Jan Gijsbert maakte een soortgelijk oeuvre, 'grootwerk'. Mogelijk had hij het vak wel eerst geleerd van zijn vader. Jan Gijsbert's kleinzonen, ook zilversmeden, werkten verder in Amsterdam en later een Koen in Rhenen.

Het gezin van Gerrit Koen en Maria Ros werd gezegend met zeven kinderen. Op één na zeker, zijn zoon Jan Gijsbert Koen, en mogelijk ook nog een dochter Geertruijt uitgezonderd, overleden de overige kinderen jong. In Schoonhoven bleef geen nageslacht wonen noch werken. Volgens de Schoonhovense typologie van opvolging bij zilversmids-geslachten was Gerrit Koen dus een 'solitair' in de Zilverstad.

Sociaal-economisch liep zijn leven merkwaardig. Gerrit stamde uit een 'rijke' familie. Noch van zijn vermogende vader noch grootvader erfde hij onroerend goed; hij erfde wel onroerend goed van zijn vrouw's kant aan de Oude Haven (huidig nr. 20). Hier ging hij waarschijnlijk in 1741 al wonen. Begin 1744 nam hij er hypotheek op; eind 1745 trouwde hij. Na tien jaar verkocht hij het huis in 1754 en huurde een huis verderop aan de Oude Haven (huidig nr. 12). Hij overleed daar in 1788 met achterlating van een huurschuld van 13 ½ jaar. Echter, voor zijn begrafenis in 1778 werd wel 15 gulden (Gaarders-)belasting betaald. Gerrit Koen stond dus zeker niet als armlastig te boek.

In het Schoonhovense gilde deed hij nauwelijks mee en om één of andere reden ging de samenwerking niet van harte. Normalerweise zou hij gedurende zijn 38-jarige loopbaan, en ook gezien zijn afkomst, een aantal malen in aanmerking moeten zijn gekomen voor een functie binnen het gildebestuur. Hij werd uiteindelijk als oudste gildebrouder als 'gesworen' (keurmeester) toegevoegd aan de memorieloos geworden ruim 80-jarige 'gesworen' keurmeester Huijbert Kuijpers op 24 maart 1775; dit duurde tot 30 november 1776. Daarna werd Koen als adjunct-deken toegevoegd aan de 'memorieloze' deken Huijbert Kuijpers tot 1 december 1777.

In andere sociale of sociaal-economische functies in Schoonhoven werd Gerrit Koen ook niet aangetroffen; merkwaardig voor een telg uit een geslacht van stadsbestuurders. Hij deed niet mee, behalve in de periode 1772-1777 toen hij zes prijzen maakte voor de stadspaardenmarkt. Zilversmid Koen maakte afwijkend 'grootwerk' en bleef uiteindelijk alleen over in de stad. Koen was dus in meer dan één opzicht 'een solitair in Schoonhoven'.

Bijlage: woon- / eigenarengeschiedenis huizen Oude Haven wz.

CPM 3 RAS 2360, fol. 87 12 mei 1627. Het huis Oude Haven w.z. werd op 12 mei 1627 gekocht door Herman Gerritsz (van der Kleij) (de vader van Cornelia). (kad. C83 huidig huisnr. 20).

CPM 3 RAS 2363, fol. 222, 23 nov. 1676 is Herman Gerrits van der Kleij belender noord.

CPM 3 NOS 7199, 17 jan. 1698, Gerrit Jaspersz Naetraet x Cornelia Hermensz v.d. Kleij valt ten deel het huis op de Oude Haven, zuid de brouwerij de Drie Eendekens, noord de erven Theuntje Bel (CPM 3 RAS 2368 fol. 97; 5 sep. 1729: Anthony Barends, in de wandeling geheten Theuntje Bel).

Gerrit Naetraet x Cornelia van der Kleij zijn de schoonouders van Johannes Koen; tr. Sch. 14 feb. 1674 vlg. Van Ammers, *Stamboom familie Koen*.

CPM 3 RAS 2366, fol. 214 31 okt. 1711 verkoop Drie Eendekens, belender noord de wed. Naatraat (en Ary Ben. van Vliet).

CPM 3 RAS 2367, fol. 153 19 maart 1722 verkoop Drie Eendekens, belender noord Jan Koen (en Cornelis Groenevelt).

CPM 3 RAS 2368, fol. 15 24 mei 1724 verkoop brouwerij , belender noord wed. Jan Koen (en Cornelis Groenevelt).

CPM 3 RAS 2368, fol. 65 6 nov. 1727 verkoop brouwerij, belender noord de erven wed. Jan Koen (en Cornelis Groenevelt).

CPM 3 RAS 2368, fol. 100 21 sep. 1729, verkoop huis door Pieter van Zijl aan Cornelis Ruitevelt [...] belender zuid en achter wed. Jan Koen.

CPM 3 RAS 2171, 29 april 1732, nalatenschap ... brouwerij ... belender noord Cornelis Koen Jansz. (rka: is waarschijnlijk verschrijving).

CPM 3 RAS 2369, 13 feb. 1736, ... de Drie Eendekens ... belender noord de erven van Jan Koen.

CPM 3 RAS 2369, fol. 178, 5 jan. 1742, verkoop brouwerij ... belender noord erfgenamen Jan Koen (en Cornelis Groenevelt).

CPM 3 RAS 2369, fol. 219, 9 maart 1744, Gerrit Koen neemt hypotheek op huis wz Oude Haven zuid de brouwerij de Drie Eendekens, noord Cornelis Ruijterveld.

CPM 3 RAS 2370, fol. 175, 12 okt. 1754, Gerrit Koen, mr. zilversmid verkoopt Jacob Hoogstad huis wz. Oude Haven (kad. C82), zuid de brouwerij de Drie Eendekens, noord de erven Cornelis Ruijterveld en het voornoemde Kruijsstraatje.

CPM 3 NOS 7264, 15 feb. 1779, afrekening door voogden van Coenraad Roelofs en Diliaana Nieuwsteeg, zij is overleden 8 maart 1766: o.a. 13 ½ jaar huishuur ad fl 675,- van het huis Oude Haven w.z. bewoond door Gerrit Koen (kad. C87); op 20 jan. 1779 werd dit huis verkocht aan Willem Vervat (RKA: zilversmid G187; begint in 1779), (RKA: kennelijk heeft Gerrit Koen van 1766 tot 1779 dus geen huishuur betaald.).

5 dec. 1778 (Ga. f.15-) mons. Gerrit Koen begraven.

6 jan. 1779 (Ga. f.3-) Maria Ros, wed. Gerrit Koen, begraven.

Gebruikte afkortingen

ald.	aldaar	otr./tr.	ondertrouw / trouwen
Asd.	Amsterdam	pl.	plank
CPM	Collectie Piet Muilwijk	prov.	provinciaal
geh.	gehalte	RAS	Rechterlijk Archief Schoonhoven
gen.	generatie	Sch.	Schoonhoven
jrl.	jaarletter	stt.	stadsteken
kad.	kadaster / kadastraal	vit.	vitrine
mt.	meesterteken	wz, oz	westzijde, oostzijde
NOS	Notarieel Archief Schoonhoven	nz, zz	noordzijde, zuidzijde

Zilversmid Gerrit Koen, Schoonhoven. Zijn grootwerk nader beschouwd, 1741-1778

*Rita Vastenholt, Ab Rikkoert **

Gerrit Koen werd in 1715 in Schoonhoven geboren als zoon van Johannes Cornelisse Koen en Maria Naetraad/Naetraet. Zijn grootvader, Cornelis Koen, was wijnkoper en van 1681-1713 stadsbestuurder waaronder schepen, thesaurier en burgemeester van Schoonhoven: daarmee behoorde hij tot de notabelen van de stad. Gerrit Koen was werkzaam als zilversmid van 1741 tot aan zijn overlijden in 1778. Hij gebruikte als meestertekens GK in brilvorm, GK in rechthoek en G ster K in afgeronde rechthoek.¹

Wie op de eerste verdieping van het Edelambachtshuys in Schoonhoven het zilverwerk van Gerrit Koen aanschouwt, kan zich afvragen hoe dit grootwerk past in de Schoonhovense zilvertraditie. Want Schoonhoven staat toch hoofdzakelijk bekend om zijn specialistisch werkende kleinwerkers? Om de lodereindoosjes, tasbeugels, boekklampen, knopen, breinaaldhouders, houders voor diverse toepassingen etc., etc. In deze context is het werk van Gerrit Koen opvallend te noemen. Het werk is duidelijk van een andere orde en alleen al om deze reden intrigerend.



Afb 1. Links, Pattipan of onderschotel, uit 1741, bovenaanzicht, het oudst bekende werk van Gerrit Koen. Diameter 12 cm, hoogte 1,5 cm, gewicht 42 gram. Particuliere Collectie, foto Rob Glastra 2023. Rechts onderaanzicht; in grijze ovals, de drie staande geschulpte pootjes. Foto Collectie Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven, archiefkist 'Tentoonstelling 1981'. Onbekende fotograaf 1981, bew. Roax en RKa. Detail zilvermerken, zie afb. 2.

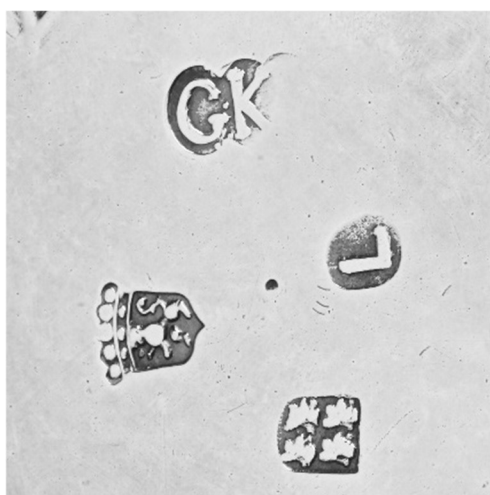
Literatuur, S.A.C. Begeer e.a., Zilversmeden van de stad Schoonhoven 1600-1900 (Schoonhoven 1981)20, afb.9.

Wie was deze zilversmid over wie nauwelijks iets bekend is. Waar heeft hij zijn opleiding genoten, had hij opdrachtgevers en zo ja, wie kunnen dat geweest zijn, hoe was de werkverhouding met de andere zilversmeden in de stad, had hij een bijzondere status ten opzichte van zijn collega's, gezien zijn grootwerk en zijn afkomst? Veel vragen die tot dit moment veelal onbeantwoord moesten blijven. Dit artikel richt zich dan ook uitsluitend op het

* Rita Vastenholt is kunsthistoricus, onderzoeker en publicist. Ab Rikkoert is directeur van Rikkoert Juweliersbedrijven, collectionneur van Schoonhoven's zilver en kenner van de collectie Koen en de provenance.

¹ Zie voor de genealogische gegevens en de meestertekens van Gerrit Koen: Rene Kappers, Ab Rikkoert, 'Zilversmid Gerrit Koen, een 'solitair' in Schoonhoven, 1715-1778. Fragment-genealogie en biografie, circa 1590-1778', *Zilver Histograaf Schoonhoven* jaargang 3, afl. 4 (2023) 99-117.

tot nu toe bekende werk van Gerrit Koen. Daartoe is in eerste instantie is een oproep gedaan aan de leden van de Nederlandse Zilverclub om nog onbekend werk van Koen op te sporen. Na enkele positieve reacties komt het totaal op dit moment uit op 17 x grootwerk, 6 x schepwerk, 6 x tafelzilver. In de collectie Rikkoert Edelambachtshuys bevinden zich een beker uit 1742, een 'theeservies' uit 1755, drie cabarets uit 1756, 1763 en 1765, twee pijpkomforen uit 1758, een theepot uit 1759, een brijlepel uit 1760, drie dessert vorken waarvan één uit 1751 en twee uit 1767, twee suikerstrooilepels uit 1770 en 1773 en een roskam uit 1773. In particuliere collecties bevinden zich een pattipan uit 1741, een theepot uit 1743, een theebus uit 1745, een roomkan uit 1756, drie suikerstrooilepels uit 1751, 1756, 1772, een tafellepel uit 1767 en twee dessert vorken uit 1750 en 1773. In kerkelijk bezit bevindt zich een avondmaalsbeker uit 1743 en zeer recent is er uit 1758 een penning van het Oude Schuttersgilde aangetroffen in de collectie van Museum Het Gouverneurshuis Heusden. De voorwerpen worden in dit artikel min of meer chronologisch behandeld. Alle foto's in dit artikel betreffen werk van Gerrit Koen, gekeurd in Schoonhoven, tenzij anders vermeld.



Afb. 2 Detail keurtekens van de pattipan uit 1741 (afb. 1). Meestertekens GK in brilvorm, jaarletter L=1741 in rond contour, stadsteken Schoonhoven in schild met ronde voet, provincieteken 'grote keur', gekroond, 5 parels.

Foto Rob Glastra, 2023.

Koen's werkzame jaren

Uit Koen's gehele werkzame periode, van 1741 tot 1778 in Schoonhoven, zijn tot op heden 29 objecten aangetroffen: het minste aantal uit de jaren 1740, zijnde vijf, de meeste objecten uit de jaren '50, zijnde dertien. Er zijn aaneengesloten periodes waaruit geen werk bekend is, zoals van 1746 tot en met 1749, van 1774 tot en met 1778 en ook de jaren '50 en '60 vertonen hiaten in de vondsten. De toch wat karige opbrengst van 29 voorwerpen in een werkzame periode van ruim 37 jaar roept vragen op. Een oorzaak is mogelijk de aanwezigheid van nog onbekend werk in particuliere collecties. Een andere oorzaak ligt wellicht bij de economische situatie van 1795 die door de bezetting van de Fransen enorm verslechterd was. Dit leidde onder andere tot een door de regering op 26 maart 1795 uitgeroepen 'Gearresteerde Publicatie op het fourneren van het Goud en zilver; en hoe ter Generaliteit in te brengen'. Hierbij werden onderdanen opgeroepen om ter aanvulling van de 'schrane kas' hun ongemunt goud- en zilverwerk in te leveren. Men zou dit werk gemakkelijk kunnen missen omdat het toch maar 'alleen tot gebruik of vertoning van weelde verstreckende, in de daad een dood Capitaal is, dat de bezitter geen rente hoegenaamd opbrengt'. Voor het ingeleverde goud en zilver ontving men een obligatiebewijs want formeel was het een lening.²

² Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, Verz. Plakaten, Q 171 no. 100, *Gearresteerde Publicatie op het fourneren van het Goud- en zilver; en hoe ter Generaliteit in te brengen*, 26 maart 1795, <https://www.delpher.nl/nl/boeken/view?identificer=dpo:6284:mpeg21:0001&coll=boeken> (ger. 23 nov 2023); C.B. van Dongen, *De Rijkswaarborgwet van 19 Brumaire 6e jaar in Nederland* (Rotterdam 1994) 9 (eigen uitgave).

Zijn Haarlemse periode ?

Naar verluidt heeft Gerrit Koen een aantal jaren doorgebracht in Haarlem, van 1736 tot 1741. Niet bekend is wat hij hier heeft gedaan. Mogelijk heeft hij hier zijn opleiding genoten al ontbreekt hiervoor een primaire bron.³ Een voorzichtige aanwijzing dat hij inderdaad enige tijd in Haarlem heeft doorgebracht, is met name een pattipan uit 1741, het jaar dat hij meester werd in Schoonhoven (afb. 1, 2). Een pattipan is een onderzetter om onder de gevulde thee- of koffiepote te zetten, zodat kringen op de tafel worden voorkomen.

De zilveren pattipan van Koen vertoont vooral in het ornament kenmerken van wat men tegenwoordig de ‘Haarlemse stijl’ noemt. Deze stijl kenmerkt zich door een vaak overdadig gebruik van hangende kwastjes-, schelp- en tulp (ook wel lotus genoemd) motieven, vaak gecombineerd met velden met een gegraveerd schubmotief, en knerranden.⁴ Deze motieven zijn ontleend aan de ontwerpen van de invloedrijke Franse ontwerper Daniel Marot (1661-1752) die in 1686 vanuit Parijs naar ons land vluchtte (zie kader).

Daniël Marot (1661-1752)

Tijdens de regering van Louis XIV had zich in Frankrijk een ornamentiek ontwikkeld die ook hier in Nederland veel navolging zou krijgen. De nieuwe stijl manifesteerde zich onder meer door het gebruik van symmetrische ornamenten met fijn gestileerd bandwerk in combinatie met lambrequins en culots. Bij het verspreiden van deze stijl heeft de naar ons land uitgeweken hugenoot, architect/ontwerper Daniël Marot een belangrijke rol gespeeld. Marot zorgde voor een eenheid in stijl, tot dan toe onbekend in Nederland. Zijn kwaliteiten als ontwerper en kenner van de laatste mode in de Franse hofstijl vielen al snel op bij koning-stadhouder Willem III en zijn kring van edelen. Als vormgever van de vorstelijke hofhouding werd hij in dienst genomen. Na het overlijden van Willem III in 1702 richtte Marot zich op de stads cultuur van de regenten en culturele bovenlaag in Amsterdam en Den Haag alsmede de Friese Nassau's.

De invloed van Marot op de interieurkunst was buitengewoon groot. Zijn ontwerpseries of *livres* met afbeeldingen van ontwerpen voor interieurs, tuinen, hofgebouwen, smeedwerk, meubelstoffen, klokken, stoelen, kandelaars en vazen vormden een onuitputtelijke bron van inspiratie voor de ambachtslieden en kunstenaars. Ook zilverversmeden maakten gebruik van deze ontwerpen. Al dan niet aangepast aan de Hollandse, meer ingetogen smaak (het Friese zilver vormt hierop een uitzondering en is merendeels uitbundiger gedecoreerd).

Bron: Koen Ottenheym e.a. (red.), *Daniel Marot: Vormgever van een deftig bestaan*, (Zutphen 1988); Peter Jessen, *Das Ornamentwerk des Daniel Marot in 264 Lichtdrucken nachgebildet*, (Berlijn 1892).

Het vroegste stuk in de collectie Rikkoert Edelambachtshuys, en ook een vroeg werk van Gerrit Koen, is een beker uit 1742 (afb. 3, 4). De beker staat in de traditie van de avondmaalsbekers uit de 17de eeuw. De gegraveerde decoratie op het cilindrische lichaam op geprofileerde voet en met uitstaande rand, bestaat uit horizontaal en afhangend bandwerk, uitlopend in blad- en bloemranken; hiertussen vogels. Boven de voetrand bevinden zich drie afbeeldingen met inscriptie van de apostelen Bartholomeus (op afbeelding 3), Ioannes en Philippus.

³ Koen's verblijf van 1763-1741 in Haarlem wordt gemeld in S.A.C. Begeer e.a., *Zilvermeden van de stad Schoonhoven* (Schoonhoven 1981), G 082, 91 en in K.A. Citroen, *Haarlemse zilvermeden en hun merken met een bijdrage van J.J. Temminck*, (Haarlem 1988) 170. J.J. Temminck was bestuurslid van de Historische Vereniging Haarlem en archivaris aldaar. Recent nader onderzoek in primaire bronnen door een medewerker van het Noord-Hollands archief in Haarlem (NHA) heeft niet tot meer informatie geleid. De eerste gemeentelijke registratie van inkomende en vertrokken personen begint in Haarlem in 1821. Voor die tijd is er geen formele, overkoepelende persoonsregistratie. In akten van indemniteit en/of attestaties die sommige mensen meekregen van de kerk of de vorige woonplaats en inleverden in de stad waar men zich wenste te vestigen, komt de naam Gerrit Koen niet voor. Een andere bron, Poorterboeken, zijn voor Haarlem niet bewaard gebleven. In NHA, archiefnr. 1105 Ambachtsgilden, 2.9 Goud- en zilvermedengilde, inv. nr. 43, register van resoluties en vindsters 1733-1796 e.a. is eveneens geen vermelding van Gerrit Koen gevonden.

⁴ *Haarlems Zilver: overzichtstentoonstelling van Haarlems zilver uit de 17de en 18de eeuw*, Frans Halsmuseum Haarlem 16 aug. tot 12 okt. 1975, 5-7. De kenmerken van ‘Haarlems zilver’ zijn eveneens te vinden bij werk van zilvermeden elders, bijvoorbeeld in Amsterdam en in de provincie Friesland.



Afb. 3 Beker 1742, Collectie Rikkoert Edelambachtshuys, inv. nr. 244. Keurtekens zie afb. 4.
Foto Rob Glastra.



Afb. 4 Keurtekens op onderzijde van de beker in afb. 3, met de klok mee: provincieteken 'grote keur' gekroond, meesterteken 'G ster K' in afgeronde rechthoek, 'bijltje', belastingteken 1853-1927, jaarletter M = 1742, met schreven, in rond contour, stadsteken Schoonhoven, schildvoet onduidelijk. In het midden de centerpunt. Collectie Rikkoert Edelambachtshuys, inv. nr. 244.
Foto Rob Glastra



Afb. 5 Peervormige theepot met gedreven schelpmotief en houten handvat, 1743.
Fotocollectie: Peter van Oel.



Afb. 6 Keurtekens op onderzijde van de theepot in afb. 5, met de klok mee: meesterteken GK in brilvorm, jaarletter N=1743, met schreven, in vierkant, 'bijltje', belastingteken 1853-1927, stadsteken Schoonhoven met onduidelijke schildvoet, provincieteken 'grote keur'. In het midden de centerpunt.

*Particuliere collectie.
Fotocollectie Peter van Oel.*

Een eveneens in 'Haarlemse stijl' uitgevoerd object is een in 1743 vervaardigde, peervormige theepot met gebolde buik en hoge hals, met houten handvat en knopje op het koepelvormige deksel. De decoratie bestaat uit hol gedreven schelpmotieven met culots, tussen velden met geometrische- en bloemmotieven. Met op de hals een band met omgekeerde bladmotieven (afb. 5, 6).⁵

Het derde stuk in 'Haarlemse stijl' betreft een balustervormige theebus met koepelvormig dekseltje uit 1745 (afb. 7). Gedecoreerd met staande bladmotieven langs de voetrand, hol gedreven schelpmotieven met afhangende acanthusbladeren tegen een mat geponste achtergrond. Typerend is de knerrand langs de voet.



Afb. 7 Theebus 1745 met onderaanzicht van de keurtekens.

Keurtekens, met de klok mee: meesterteken GK in brilvorm, jaarletter P=1745, met schreven, in een de-letter-volgend contour, provincieteken 'grote keur', gekroond, vijf parels, stadsteken Schoonhoven, puntige schildvoet. In het midden de centerpunt.

Particuliere collectie. Fotocollectie Peter van Oel.



⁵ In het artikel 'Peervormige zilveren theepot met gedreven schelpmotief en houten handvat: Gerrit Koen, Schoonhoven 1743 of 1763', door Peter van Oel, *Zilver Histograaf, Schoonhoven 3* (2021) werd de jaarletter N (met schreven) in vierkant toegeschreven aan het jaar 1763. Vóór die publicatie was de jaarletter N=1743 niet bekend. Recent is daar verandering in gekomen: op een gildepennning van het schuttersgilde, vervaardigd in Schoonhoven, behorend tot de collectie van Museum Het Gouverneurshuis Heusden, is deze jaarletter N (met schreven) ondubbelzinnig aangetroffen voor het jaar 1743. Tekst op de penning met 'anno 1743' vormt het bewijs. Elders in deze *Zilver Histograaf 2023 afl. 4* (p. 96) bevindt zich een rectificatie van de jaarletter N op de theepot, onder de titel 'N met schreven in vierkant' tóch voor 1743. Een rectificatie, door Peter van Oel.

De Haarlemse stijl voorbij

De 'Haarlemse stijl' keert in de jaren 1750 niet meer terug in het werk van Gerrit Koen. Voortaan is de vormgeving van zijn objecten symmetrisch van opbouw, met een vrijwel glad oppervlak en met een enkel repeterend decoratief element, zoals het 'servies' uit 1755 laat zien (afb. 8).



Afb. 8 Melkkan, theebus, theepot 1755 (v.l.n.r.). Met vrijwel identieke keurtekens, zie afb. 9. Collectie Rikkoert Edelambachtshuys, inv. nrs. 11, 11a en 11b. Foto's Rob Glastra, bew. Roax en T. van Velsen



Afb. 9 Zilvermerken op de onderzijden, v.l.n.r. melkkan, theebus en theepot (volgorde als in afb. 8).
 Allen: meesterteken, G ster K in afgeronde rechthoek, jaarletter E=1755 met schreven, in vierkant contour.
 Links, melkkan: stadsteken in schild met afgeknotte voet, provincieteken met puntige voet, ongekroond, twee maal belastingteken 1795 'a' onderkast in schild met afgeronde voet (Dordrecht), één maal over provincieteken, de tweede maal over de centerpunt en dit teken gekroond, de kroon met drie fleurons. Eigenaarsgravure 'M.F.'
 Midden, theebus: stadsteken in schild met afgeronde voet, provincieteken met puntige voet, gekroond.
 Rechts, theepot: twee maal stadsteken met afgeknotte voet over elkaar heen, en 180 graden gedraaid (vergelijk stadsteken van de melkkan links), provincieteken met puntige voet, ongekroond, één maal belastingteken 1795 gekroond, de kroon met drie fleurons. Eigenaarsgravure MF (zonder punten) over een weggewerkte vorige eigenaarsgravure: 'G onleesbaar ('L' of 'S?')'. De F van de nieuwe eigenaar is over de 'G' van de oude eigenaar gegraveerd; de volgtijdigheid van twee eigenaren is daardoor onomstotelijk: 'MF' was de tweede eigenaar van de theepot.

Foto's Rob Glastra, bew. RKa.

De balustervormige theepot en melkkan uit 1755 hebben afgeschuinde hoeken waarop verticale ribben zijn aangebracht. Deze profilering loopt door in de koepelvormige deksels die eindigen in houten, ronde en spits toelopende knoppen. De theepot rust op naar binnen krullende pootjes met een acanthusblad applicatie, de melkkan op naar buiten krullende pootjes met opgelegd culot (hangend bloemmotief). Op de gladde gedeeltes zijn applicaties aangebracht in de Lodewijk XIV stijl, met omgekruld acanthusblad en culots.

De balustervormige, vierzijdige theebus uit 1755 rust op een achtkantige, geprofileerde voet. Het verschil met de theepot en de waterkan is de profilering van de afgeschuinde hoeken die niet doorloopt tot het deksel maar onderbroken wordt door de gladde schouder en hals. Bovendien is het knopje op het deksel geheel van zilver.

Het feit dat de drie objecten in hetzelfde jaar 1755 tot stand zijn gekomen, zou kunnen duiden op één kapitaalkrachtige opdrachtgever die het hele servies in één keer kon bestellen. ‘Probleem’ is wel dat bij theepot en melkkan de vormgeving van de pootjes van elkaar verschillen. Kun je dan nog wel van een stel spreken? Of zijn het wellicht toch losse onderdelen die in hetzelfde jaar zijn gemaakt en vervolgens zijn aangekocht? ⁶ De oude eigenaarsgravure op de theepot die in dit artikel gevonden werden, versterkt de twijfel aan één oorspronkelijke aankoop, evenals het andere stadsteken op de theebus en het daar ontbreken van een eigenaarsmerk en de herkeur 1795 (afb. 9).



Afb. 10 Theepot 1759 en de merken op de onderzijde. Meesterteken ‘G ster K’ in afgeronde rechthoek, jaarletter I=1759 in rechthoek, stadsteken Schoonhoven in rechthoekig schild, provincieteken gekroond met puntige voet.

*Collectie Rikkoert
Edelambachtshuys,
inv. nr. 1169.*

Foto Rob Glastra, bew. RKa.

⁶ Vriendelijke mededeling Ab Rikkoert, 17 mei 2023: het 3-delig theeservies is destijds door ons in zijn geheel aangekocht; het kan worden beschouwd als één opdracht van destijds een welgestelde cliënt; Barend J. van Benthem, *De werkmeesters van Bennewitz en Bonebakker: Amsterdams grootzilver uit de eerste helft van de 19de eeuw* (Zwolle 2005) 123, vermeldt dat in de 18de eeuw vooral losse zilveren theepotten en losse zilveren melkkanntjes werden gemaakt. Dit zou mede ondersteunen dat de melkkan uit 1755 met afwijkende pootjes (afb. 8) mede een los element is geweest en het geheel geen ‘theeservies’ is van melkkan, theebus en theepot.

Zoals eerder gemeld werd er in 1795 een oproep uitgevaardigd om gouden en zilveren voorwerpen, exclusief lepels en vorken, in te leveren om de staatskas te spekken. Wilde men deze voorwerpen toch behouden, dan kon worden volstaan met het voldoen in een geldbedrag, overeenkomend met de waarde van het metaal. Als bewijs dat het betreffende object was vrijgekocht, werd een merk op het voorwerp afgeslagen. Dit is het geval bij de melkkan en theepot van het ‘theeservies’ uit 1755, waarop bij elk zo’n merk, zijnde een gekroonde ‘a’ van Dordrecht, is aangebracht (afb. 9).⁷ Hieruit mag geconcludeerd worden dat zij toen tot één en dezelfde eigenaar hebben behoord. De toenmalige eigenaar moet tussen 1 juli en 31 december 1795 (de herkeur periode) gewoond hebben in de arrondissementen van de Keurkamer van de Bataafse Republiek te Dordrecht, dat waren de stad Dordrecht, IJsselmonde, Oud-Beijerland en Sliedrecht.⁸

Een theepot uit 1759

De vormgeving en decoratie van de theepot uit 1759 (afb. 10) is vrijwel identiek aan de theepot uit 1755 (afb. 8). Het onderscheid zit in de dekselknoppen en de pootjes die enigszins van elkaar verschillen.

Een roomkan uit 1756

De achtkantige roomkan uit 1756 (afb. 11), drie jaar eerder dan de theepot uit 1759 (afb. 10), is minder streng symmetrisch vormgegeven. De gecontourneerde bovenrand loopt aan één zijde uit in een tuit, waaronder een eenvoudige acanthusblad applicatie. De decoratie op het gebogen handvat bestaat uit een hangend kwastje. De kan staat op vier naar binnen gebogen pootjes.



Afb. 11 Roomkan, 1756.

Rechts, de zilvermerken: meesterteken ‘G ster K’ in afgeronde rechthoek, jaarletter F = 1756 zonder schreven, in vierkant schild, stadsteken in rechthoekig schild, provincieteken, gekroond, onduidelijk voet. Midden, de centerpunt.



*Particuliere collectie.
Foto's eigenaar. Bew. RKa.*

Vierkante cabarets

In de collectie Rikkoert Edelambachtshuys bevinden zich drie vierkante cabarets, uit 1756, 1763 en 1765. Het verschil zit, behalve in de afmetingen, in de decoraties op de randen en de vorm van de pootjes. Het meest eenvoudig gedecoreerd -in de Régence stijl- is het cabaret uit 1765 (afb. 12) op vier gladde zigzaggende pootjes. Met op de verhoogde rand een schelpvormig

⁷ L.B. Gans, *Goud- en Zilvermerken van Voet* (Amsterdam 2014) 165.

⁸ Van Dongen, *Rijkswaarborgwet*, 9; W. Koonings, *De keuring van goud en zilver tijdens het Koninkrijk Holland* (Lochem 1968) 43, 46, ‘Generale bepalingen’, nr. 5, tijdsduur stempelings 1 juli-31 dec. 1795.

palmetmotief op de vier hoeken, geflankeerd door acanthusbladeren. De vier vrijwel rechte zijden vertonen een voorzichtige aanzet tot C-motieven, zo kenmerkend voor de Lodewijk XV stijl. Deze stijl is verder uitgewerkt in het cabaret uit 1756 (afb. 13). Staande op vier gladde, zigzaggende pootjes heeft het een rocaille (schelp) motief op de hoeken van de verhoogde, gecontourneerde rand en op het midden van de vier zijden, geflankeerd door C-motieven. Qua decoratie in de Lodewijk XV stijl spant het cabaret uit 1763 de kroon (afb. 14). Staande op vier rechte, als halve bol eindigende pootjes, heeft het een verhoogde, gecontourneerde rand met mascarons -een Lodewijk XIV kenmerk!- op de hoeken, en kuifschelpen op het midden van de vier zijden. De rand is verder opgevuld met asymmetrische C-voluten.

Het is opvallend maar zeker niet ongewoon dat zowel het minst versierde, in de Régence stijl, als het meest versierde cabaret, in de Lodewijk XV stijl, kort na elkaar zijn gemaakt. Bezien vanuit een kunsthistorisch perspectief wordt gewoonlijk uitgegaan van een geleidelijk verloop van stijlperiodes⁹. De praktijk leert echter anders: het was aan de zilversmid zelf en/of de opdrachtgever aan welke stijl op dat moment de voorkeur werd gegeven. Beide stijlen konden dus gerust naast elkaar bestaan.



Afb. 12 Vierkant cabaret, P=1765.
Collectie Rikkoert Edelambachtshuys
inv. nr. 760.
Foto Rob Glastra, bew. RKa.



Afb. 13 Vierkant cabaret, F=1756.
Collectie Rikkoert Edelambachtshuys
inv. nr. 9.
Foto Rob Glastra, bew. RKa.

⁹ J.H. Bertels, *Het ornament in de edelsmeedkunst: Een beknopte stijlleer voor Edelsmeden en Juweliers*, (Zeist 1964) 49-58. De Lodewijk XIV stijlperiode is genoemd naar de Franse koning Lodewijk XIV 1643-1715, de Régence naar het regentschap van Philips van Orléans 1715-1720 en de Lodewijk XV stijl naar de Franse koning Lodewijk XV 1715-1774. De toepassing van deze stijlen door Nederlandse edelsmeden, meubelmakers etc. liep evenwel niet geheel synchroon met deze periodes maar begon later en liep langer door.



*Afb. 14 Vierkant cabaret, N=1763
Collectie Rikkoert Edelambachtshuys
inv. nr. 10.
Foto Rob Glastra, bew. RKA.*

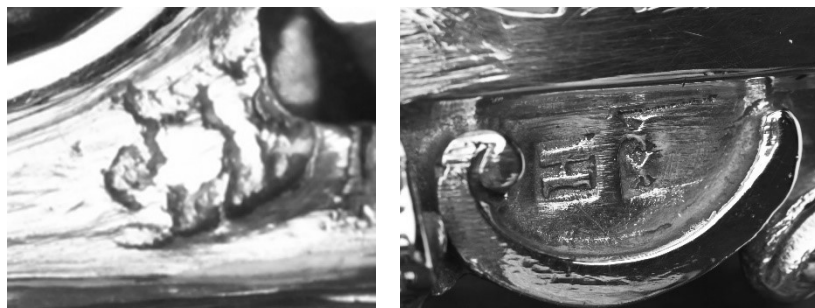
Pijpkomforen

Eveneens in de collectie Rikkoert Edelambachtshuys bevinden zich twee pijpkomforen, beide gekeurd in hetzelfde jaar 1758, en voorbeelden van een combinatie van Lodewijk XIV en XV motieven (afb. 15). Deze identieke komforen staan op drie naar binnen krullende pootjes met acanthusblad applicatie, op een rond, houten plateau. De onder- en bovenkant van de komforen



*Afb. 15 Pijpkomforen, beiden meesterteken 'G ster K' in afgeronde rechthoek, jaarletter H=1758, met schreven, stadsteken Schoonhoven, (zie afb. 16), provincieteken (niet afgebeeld).
Collectie Rikkoert Edelambachtshuys inv. nr. 421.
Foto's Rob Glastra.*

zijn opengewerkt met een symmetrisch patroon van C-voluten, gestileerde ranken en drie palmetten. De verhoogde gecontourneerde rand is versierd met zes uitwaaiierende rocaille motieven. Als deze twee pijpkomforen zich in één en hetzelfde huishouden hebben bevonden, is dat vrij uniek en getuigt het van een zekere rijkdom van de bewoners. Meestal gaat het om één komfoor.¹⁰



Afb. 16 Keurtekens op de pijpkomforen (afb. 15). Links, meestertekens 'G ster K' in afgeronde rechthoek. Rechts (liggend) jaarletter H met schreven en stadsteken in schild met ronde voet.

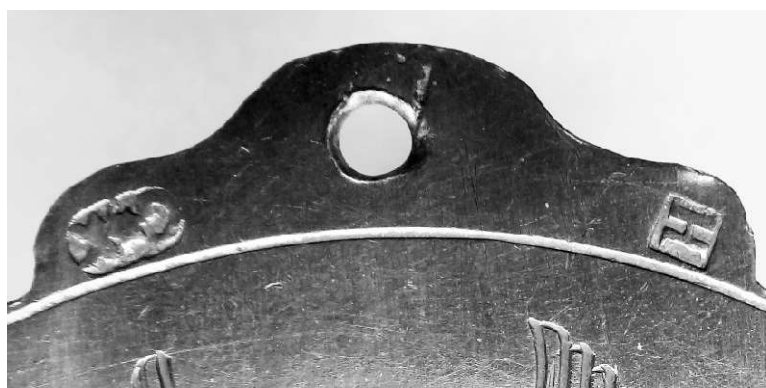
Foto's Rob Glastra, bew. RKa.

Een verrassende vondst

Bij recent onderzoek ter verificatie van jaarletters op enige door Schoonhovense zilversmeden vervaardigde jaarpenningen van de 'oude schutterij' of het 'St.-Jorisgilde' in de collectie van het Museum Het Gouverneurshuis Heusden, werden ook meestertekens en stadstekens aangetroffen. Van Gerrit Koen werd een Gildepensing uit het jaar 1758 gevonden (afb. 17, 18).¹¹

De gegraveerde, geschreven tekst op de voorzijde van deze platte schijf luidt: 'Johannis Hendrikus Van Baak als Hooftman van het Agtbare Collegie der Heeren Oude Schutteren binnen deser Steede Heusden vereerde Dese Penning A* 1758'.

De achterzijde toont het gegraveerde familiewapen van Van Baak met in het schild een burcht met staande veger.¹² Dit motief wordt herhaald in het helmteken uitkomend tussen de vlucht. De dekkleden worden gevormd door a-symmetrisch geplaatste en ongelijke, deels gearceerde C-vormige voluten, uitlopend in bloem- en bladmotieven en krullen, geheel in de heersende rococo stijl. De vegers zijn gebaseerd op de door Koen toegepaste kwastjes in de 'Haarlemse stijl' van zijn eerdere werk, zoals op de pattipan (afb. 1)



Afb. 17 Keurtekens op de Gildepensing (afb. 18): meestertekens 'G ster K', jaarletter H = 1758. Stadsteken, verminkt door het oog van de penning. Diameter ca. 8 cm.

Collectie Museum Het Gouverneurshuis Heusden. Foto RKa.

¹⁰ Vriendelijke mededeling Ab Rikkoert.

¹¹ Het onderzoek was gebaseerd op een kort artikel van Bas Begeer 'Voor U Gesprokkeld', De Stavelij 73/74 (1996). Zie ook P. van Oel, 'Statenbijbel, Amsterdam 1715. Zilveren beslag van 'een vreemde vogel', *Zilver Histograaf Schoonhoven 2* (2022), 130-134, ald. 132 afb. 6. Begeer vond bij zijn onderzoek naar de merken van Gorcum, jaarpenningen van Schoonhovense makelij. Hij maakte acht tekeningen van de nog niet eerder bekende 18^e eeuwse jaarletters. Inmiddels zijn zeven van deze jaarletters getraceerd en gefotografeerd.

¹² Op een 19-de eeuwse lakzegel van de familie Van Baak wordt het staande motief bovenop de burcht in het schild, een 'veger' genoemd (Den Haag, Centraal Bureau Genealogie-registratiecode: HLAKNL001527).



Afb. 18 Gildepenning van de 'Oude schutterij' of het St.-Jorisgilde van Heusden, anno 1758. Op de wapenzijde (afb. boven rechts) staan de keurtekens links en rechts van het ophangoog (detail zie afb. 17). Collectie museum Het Gouverneurshuis Heusden. Foto's RKA.

Twee officiële opdrachten, een avondmaalsbeker en roskammen

In het oeuvre van Gerrit Koen zijn twee officiële opdrachten bekend geworden: een avondmaalsbeker voor de kerkelijke gemeente van Heesbeen, en opeenvolgend zes roskammen voor het stadsbestuur van Schoonhoven.

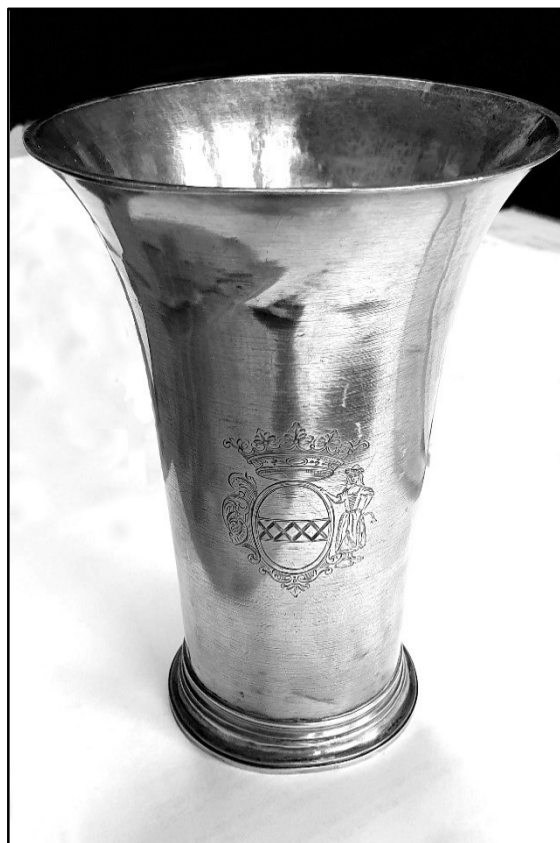
De avondmaalsbeker, in gebruik bij de Hersteld Hervormde Gemeente Heesbeen, staat op een geprofileerde voet en is gegraveerd met het wapen van de Vrouwe van Heesbeen (afb. 19).¹³ De beker is verder glad. Naast de jaarletter N in vierkant, 1743, staat op de bodem, in zwierig schrift het jaartal 1743 gegraveerd.¹⁴ Het is onduidelijk op welke gelegenheid de beker is besteld.

Sofia Amalia Maria van Gendt, voluit Vrouwe van Dieden, Biesterveld en Heesbeen (1696-1764) overleed ongehuwd op t'Huys te Heesbeen.¹⁵ Zij was de laatste adellijke bewoner. In de kerk in Heesbeen bevinden zich tevens haar rouwbord en een herenbank uit de 18de eeuw met het wapen van de familie Van Gendt.

¹³ T.G.M. Graas, 'Protestants kerkzilver in Noord-Brabant' in *Kerkelijk zilver: Negen opstellen over kerkelijke zilversmeedkunst* (Den Haag 1992) 87-88. Ten tijde van deze publicatie was de beker in het bezit van de Hervormde Gemeente Heesbeen. Sinds 2015 is deze gemeente onderdeel van de Protestantse Gemeente in Heusden. De kerk in Heesbeen en daarmee de avondmaalsbeker zijn in gebruik door de Hersteld Hervormde Gemeente Heesbeen.

¹⁴ Tijdens de voorbereiding van dit artikel werd de jaarletter N, met schreven, in vierkant contour, toegeschreven aan het jaartal 1763 en was het verband met het gegraveerde jaartal 1743 onduidelijk. De ontdekking van de jaarletter N=1743 op de penning van Gerrit Koen (afb. 17, 18) nam deze onduidelijkheid weg en voegde tevens een nieuwe jaarletter in vierkant schild toe aan een reeks jaarletters met grotendeels ovale contouren.

¹⁵ <https://www.kastelenin nederland.nl/kasteeldetails.php?id=915>: op de plek van t'Huys te Heesbeen stond sinds 1260 een kasteel. In 1569 werd dit kasteel door de inwoners van Heusden afgebroken omdat het te dicht bij de stad lag en een grafelijke representant van de Spaanse koning Heusden wilde belegeren. Het kasteel werd op een kleinere schaal weer opgebouwd, nu waarschijnlijk als een bescheiden edelmanswoning. In 1710 werd t'Huys door de kunstenaar Hendrik Pola getekend. In 1880 werd deze woning afgebroken.



Afb. 19 Avondmaalsbeker van Heesbeen, jaarletter N=1743 met schreven, in vierkant contour, provincieteken gekroond, vijf parels, schild met puntige voet, stadsteken Schoonhoven in schild met ronde voet, meesterteken GK in bril. Gravure 1743. Midden centerpunt. Met het wapen van de Vrouwe van Heesbeen. In gebruik bij de Hersteld Hervormde Gemeente te Heesbeen. Foto lid deze gemeente, bew. RKa.

De roskammen voor het Schoonhovense stadsbestuur waren uitgelooftde prijzen. In de *Oprechte Haerlemsche Courant* van 22 sept 1772 staat de volgende advertentie:

Burgemeesteren en Thesauriers der Stad Schoonhoven, doen mits deeze, alleen en tegelijk, adverteeren, dat voortaan Jaarlijks de ordinaire Paardenmarkt, der voorsz. Stad, zal gehouden worden in de Maand October, daags of wel Vrijdag voor de Termysche Paardenmarkt, dat om die Markt te favoriseeren, nu op de eerstkomende Paardenmarkt, zullende zijn den 9 October aanstaande, een ieder vryheid van Markt zal gegeven worden, belovende daarenboven een Zilveren Roskam, aan diegene, die de grootste en beste Koppel Paarden, alle van Zessen klaar, item in volle eigendom toekomende, zal te Markt brengen en een Zilveren Maanekam, aan diegene, die de meeste en beste Paarden zonder Bedrog voor zyne zelve gekogt hebben.¹⁶

De advertentie werd in 1772 nog 3 keer herhaald in dezelfde krant. Uit het rekeningen overzicht van de thesauriers van de stad Schoonhoven blijkt dat Gerrit Koen de opdracht heeft gekregen voor het maken van de roskam en de manekam. Hij heeft hiervoor 64 guldens en 12 stuivers ontvangen. Ook in de opvolgende jaren, 1773 tot en met 1777 heeft Koen de opdracht ontvangen tot vervaardiging van roskam en manekam. In 1778 is er nog wel een paardenmarkt maar er worden geen prijzen meer uitgelooft. Slechts uit twee jaren is bekend wie de ontvangers waren van de prijzen. In 1775 werd de roskam uitgereikt aan Jacobus van Wijk met een koppel van 34 paarden; de manekam ging naar een zoon van Jantje van Kampen met een koppel met 10 paarden. Jacobus van Wijk was in 1776 wederom de gelukkige om de roskam te mogen ontvangen met een koppel van 36 paarden en Abraham van Kampen ontving de manekam met een koppel van 18 paarden.¹⁷

¹⁶ www.Delpher.nl : zoekterm 'paardenmarkt en Schoonhoven'.

¹⁷ SAMH Gouda Archief van de stad Schoonhoven 1271-1813, archief nr. 1011/Rubriek rekeningen van de thesauriers, 'Uijtgaaff wegens de paardemarkt', inventarisnr. 352 t/m 361: 1770 t/m 1779.



Afb. 20 Roskam. Meesterteken GK in rechthoek, stadsteken, schild met ronde voet, jaarletter B=1773, in vierkant contour (afb. 21). Afmetingen l. 18,5 x b. 9,2 x h. 1,5; l. inclusief steel en ring 27 cm. Gewicht 325 gr. Collectie Rikkoert Edelambachtshuys (inv. nr. 12). Foto Rob Glastra.

Slechts één van deze bijzondere prijzen is, zover bekend, overgebleven (afb. 20). Deze roskam met de jaarletter B in vierkant voor 1773 (afb. 21) en uitgereikt op de paardenmarkt in 1774, bevindt zich in de collectie Rikkoert Edelambachtshuys. Koen ontving voor deze opdracht 63 guldens en 2 stuivers.

De roskam bestaat uit een zilveren rechthoekig deel waaraan bevestigd, aan één lange zijde, een houten geprofileerde steel met ring. Het rechthoekige zilveren gedeelte van de roskam is rijk gedecoreerd met een gravure van het wapen van Schoonhoven, het jaartal 1774, en een combinatie van oplegwerk van acanthusblad motieven in de Lodewijk XIV stijl en rocailles met C- motieven in de Lodewijk XV stijl. Zelfs de achterkant is niet vergeten: de uiteinden van de drie horizontaal geplaatste kammen zijn versierd met een culot motief.¹⁸ Op de kop van de kam staat een 19de-eeuwse gravure, waarschijnlijk ter gelegenheid van een 25-jarig huwelijk van C.E.C. met F.C. van 1871 tot 1896 (afb. 22 onder).



Afb. 21 Keurtekens op de roskam, jaarletter B=1773 in vierkant, stadsteken in schild met ronde voet, meesterteken GK in rechthoek.

Foto Rob Glastra, bew. RKa.

¹⁸ B.W.G. Wttewaall, 'Een zilveren roskam uit Schoonhoven van 1773' in *Antiek*, 14 (1979/1980) 409-411 bespreekt deze roskam uitvoerig.

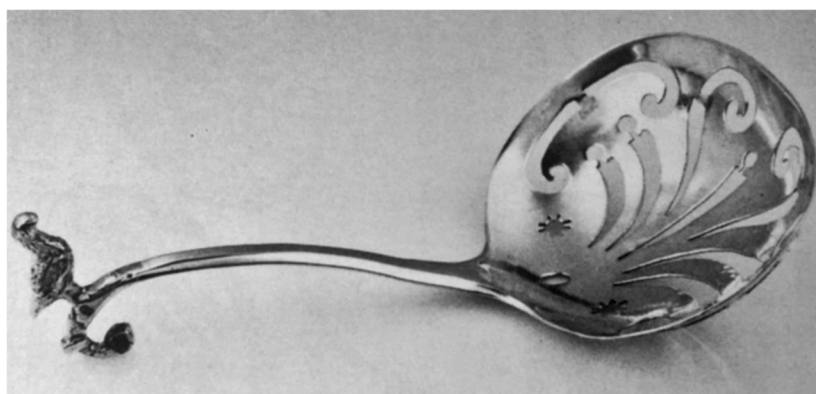


Afb. 22 Gravure op de kop van de roskam 'C.E.C. & F.C. 1871-1896'. Links en rechts een 'culot motief'.
Foto Rob Glastra, bew. RKa.

Schepwerk: suikerstrooilepels en een brijlepel

Bij 18de-eeuwse suikerstrooilepels wordt in de literatuur melding gemaakt van de drie belangrijkste productiecentra van 18de-eeuwse suikerstrooilepels: Amsterdam, Schoonhoven en de Friese steden. Ook Gerrit Koen heeft zich naast zijn grootwerk beziggehouden met het maken van dit kleinwerk. Er zijn een vijftal strooilepels bekend van zijn hand (afb. 23-27). Van vier bestaan afbeeldingen.¹⁹

De oudste is uit 1751 en heeft naast de gebruikelijke uitgezaagde bak met uitwaaiierend bladmotief, een gegoten duifje op het einde van de steel (afb. 23). Een eveneens gegoten 'liermotief' siert de steel van een strooilepel uit 1756 (afb. 24). Een uit de collectie Rikkoert Edelambachtshuys afkomstige strooilepel uit 1770 heeft een in Schoonhoven veel voorkomend plat gegraveerd motiefje op de steel. De uitgezaagde bak is vanaf de steel door uitwaaierende nerven in segmenten verdeeld die elk weer zijn versierd met ruitmotieven (afb. 25). Van een strooilepel uit 1772 is geen afbeelding of verblijfplaats bekend; wel van de merken (afb. 27). De strooilepel uit 1773 tenslotte, heeft een gegoten ornamentje op de steel, in de vorm van een staand spelend kinderfiguurtje (afb. 26).



Afb. 23 Suikerstrooilepel.
Meesterteken 'G ster K' in
afgeronde rechthoek,
jaarletter 1751.
L 10,9 cm

Foto Wttewaall,
Nederlands schepwerk
1650-1880, p. 221, afb. 678.
Bew RKa.

¹⁹ Idem., *Nederlands Klein Zilver en schepwerk 1650-1880*, (Abcoude 1994) 214, 219-221. Op p. 26, afb. 40 zijn nog de keuren van een strooilepel met jaarletter A=1772 afgebeeld. Een foto van die lepel ontbreekt. Dit betekent dat er in feite nu vijf strooilepels bekend zijn van Gerrit Koen; Begeer e.a., *Schoonhoven* 45, afb. 110.



Afb. 24 Suikerstrooilepel
Meesterteken 'G ster K'
in afgeronde rechthoek,
jaarletter F=1756,
stadsteken Schoonhoven in
schild afgeronde voet.

Particuliere collectie.
Foto's eigenaar.
Bew. RKa.



Afb. 25 Suikerstrooilepel.
Meesterteken GK in rechthoek,
jaarletter V=1770,
stadsteken, schild spitse voet,
belastingstempel 'dolfijn'
1859-1893.
Collectie Rikkoert
Edelambachtshuys, inv. nr. 576.

Foto Rob Glastra, bew. RKa.



Afb. 26 Suikerstrooilepel.
Meesterteken 'G ster K'
in afgeronde rechthoek,
jaarletter B=1773
stadsteken Schoonhoven,
schild spitse voet,
herkeurteken.
Collectie Rikkoert
Edelambachtshuys.

Foto Rob Glastra,
Bew. RKa.



Afb. 27 Keuren op een suikerstrooilepel (afbeelding lepel
onbekend) uit 1772: mt. Gerrit Koen, G ster K, in afgeronde rech-
thoek, stt. Schoonhoven met onduidelijke schildvoet, jrl. A (1772),
belastingteken 'bijltje'. Wttewaall, Klein zilver, 26, afb. 40.

Een brijlepel, ter ere van ...

Terwijl we van het boven beschreven zilverwerk de oorspronkelijke eigenaren niet kennen, is dit nu wel het geval bij een brijlepel uit de collectie Rikkoert Edelambachtshuys (afb. 28, 29). Deze forse lepel met rib op de steel en dubbellof op de aanhechting van steel en bak, is aan de achterzijde gegraveerd. De inscriptie luidt: 'Cornelius Arent En Anna Molevliet Getrouwt 25 jaren d: 16 Maart 1760' (afb. 28).



Afb. 28 Achterzijde brijlepel 1760, met inscriptie en keurtekens (inzet), 'G ster K' in afgeronde rechthoek, stadsteken Schoonhoven in rechthoekig schild, jaarletter K=1760 met schreven in vierkant, provincieteken gekroond, onduidelijke voet, 'grote keur'.

Collectie Rikkoert Edelambachtshuys, inv. nr. 684. Foto Rob Glastra, bew. RKa.



Afb. 29 Brijlepel 1760, bovenaanzicht, lengte 37 cm, gewicht 167 gram. Keurtekens zie afb. 28. Collectie Rikkoert Edelambachtshuys inv.nr. 68. Foto Rob Glastra

Over het echtpaar is in dit onderzoek het volgende bekend geworden. Cornelis Arent (1707-1769), afkomstig uit Zevenbergen huwde Rotterdam 16 maart 1735 met Anna Molevliet (?-1794), afkomstig uit Rotterdam. Het echtpaar vestigde zich in Zevenbergen; zij doopten aldaar acht kinderen van 11 januari 1736 tot en met 21 september 1755.

Het beroep van Cornelis bleef lang een vraagteken. Wel leefde er ten tijde van Cornelis een burgemeester van Zevenbergen met dezelfde naam, Cornelis Arent. Uit het genealogisch onderzoek bleek door de overeenkomstige huwelijksdatum (Rotterdam 16 maart 1735) en jubileumdatum (inscriptie 16 maart 1760) plus de namen van het huwelijkspaar, dat de Cornelis van de brijlepel dezelfde persoon is als de bouwman en burgemeester Cornelis Arent in Zevenbergen. Deze komt overigens op een onplezierige wijze om het leven: na het bezoek aan

een Schepenvergadering in Etten op 11 maart 1769, wordt hij diezelfde avond nog levenloos aangetroffen in de Leursche vaart.²⁰

Tafelzilver: vijf dessertvorken en een lepel

De twee viertandige dessertvorken uit een particuliere collectie, behoren tot het gangbare type uit de 18de eeuw (afb. 30). Of het nu Amsterdam, Deventer, Nijmegen, Schoonhoven etc. is, couverts met een accolade vormig uiteinde kwamen algemeen voor naast couverts met een rib op de steel (afb. 31). Ze werden gedurende een lange periode geproduceerd.



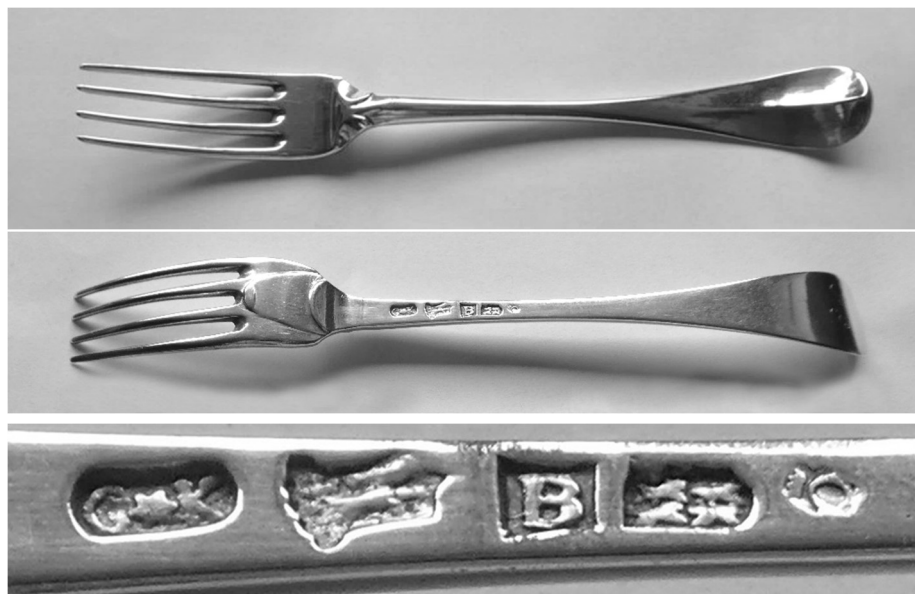
Afb. 30 Dessertvork met accoladevormig steeluiteinde en insnoering bij de overgang van steel naar de tanden, boven- en onderzijde; met de keurtekens. V.r.n.l. jaarletter W met schreven in een 'de-letter-volgend-contour', 1750, stadsteken Schoonhoven in schild met afgeronde voet, provincieteken 'grote keur' gekroond, meesterteken 'GK' in brilvorm. Gewicht 46 gram, lengte 18,8 cm. Particuliere collectie, foto's eigenaar, bew. RKa.

²⁰ Rotterdam, Stadsarchief, Ned. Geref. Gemeente, toegangsnr. 1-02, DTB inventarisnr. 70: Cornelis Arent j.m. van Zevenbergen wonende aldaar, huwt op 16-03-1735 met Anna Molevliet j.d. van Rotterdam in de Goudze Wagestraat; DTB 9999-23 begraven 1790-1799: Anna Molevliet, eerdere partner Cornelis Arent, begraven op 7-10-1794 Rotterdam, overleden op 4-10-1794, overledene was 'een vreemdeling, ten Huysen van Arent op de N. markt, Na Zevenberge'. Via www.openarchieven.nl.

Bergen op Zoom, Westbrabants Archief (WBA), NH Dopen 1661-1775 Zevenbergen (deel 6), inventarisnr. 6: doopakte 20-02-1707, Cornelis Arent, vader Paulus Arent, moeder Mariken Krab; Dopen van de kinderen: <https://westbrabantsarchief.nl/collectie/voorouders/persons?ss=%7B%22q%22:%22Anna%20Molevliet%22%7D> (ger. 24 nov. 2023); WBA, NL-BozWBA-raw-0661, Hervormde Gemeente Zevenbergen 1610-1945, inv.nr. 2.2.107: stukken betreffende het proces van de schepenkamer tussen de kerkeraad en Cornelis Arent, burgemeester, ouderling en bouwman.

Heemkundekring *Willem van Strijen Zevenbergen*, vriendelijke mededeling Ebo Roek en Wim Lock: Cornelis Arent, getrouwd met Anna Molevliet, is zonder twijfel de zoon van Paulus Arent en Mariken Krab en, citaat, 'Cornelis Arent was burgemeester van Zevenbergen in 1739, 1742-1748 en 1762-1767. In deze tijdvakken is geen andere persoon genaamd Cornelis Arent (Arent) dan die gehuwd met Anna Molevliet aanwezig. Dus vrijwel zeker is de door u genoemde Cornelis Arent de burgemeester van Zevenbergen'.

www.heemkundezevenbergen.nl/archieven/documenten: scan 111=f.109, Schepenbank Etten 0466 Protocol van allerhande akten, december 1761-1775: afgebeeld is de scan van de acte die melding maakt van het vinden van de overleden oud-burgemeester Cornelis Arent in de Leursche vaart.



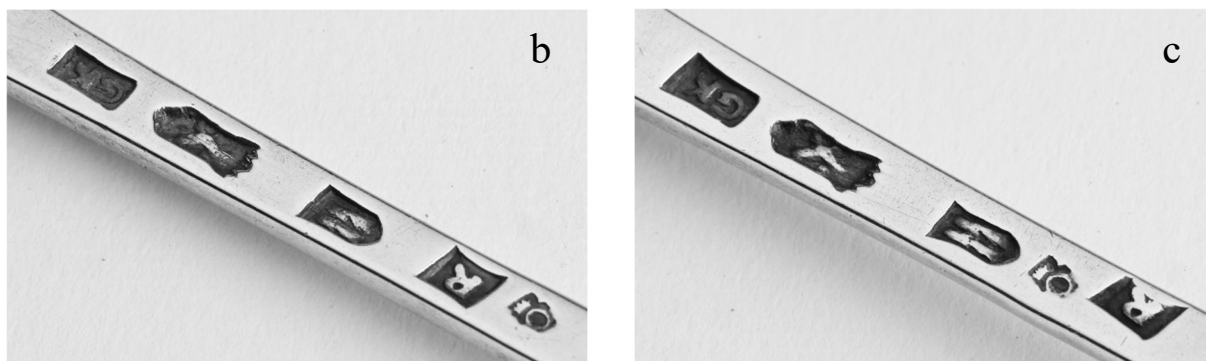
Afb. 31 Dessertvork met rib op de steel en dubbel lof, boven- en onderzijde; met de keurtekens. V.l.n.r. meesterteken 'G ster K' in afgeronde rechthoek, provincieteken 'grote keur', gekroond met vijf parels, accolade schildvoet, jaarletter B met schreven in vierkant, 1773-'75, stadsteken Schoonhoven in schild met ronde voet, gekroonde 'O' herkeur-teken 1807. Gewicht 49 gram. Particuliere collectie, foto's eigenaar, bew. RKa.

Drie vrijwel identieke viertandige dessertvorken met rib op de steel en dubbel lof, maken deel uit van collectie Rikkoert Edelambachtshuys (afb. 32, 33) Het exemplaar uit jaar A=1751 (a) heeft iets rondere 'aanzetten' van de steel aan de eigenlijke vork. Alle drie de vorken zijn op de achterzijde van het uiteinde van de steel gegraveerd met de initialen P.G.



Afb. 32 Drie dessertvorken. De bovenste dessertvork (a) is gekeurd met de keurtekens (zie inzet): meesterteken 'G ster K', provincieteken 'grote keur' accolade-schildvoet, jaarletter A=1751, stadsteken Schoonhoven rechte schildvoet, gekroonde 'O' herkeurtekens 1807.

De twee onderste (b, c) zijn gekeurd met de identieke keurtekens (zie afb. 33): meesterteken GK, provincieteken 'grote keur' afgeronde schildvoet, jaarletter R=1767, stadsteken Schoonhoven ronde schildvoet, herkeurtekens 'gekroonde O'. Gravures alle drie, achterzijde steeluiteinde 'P.G.'. Lengten 18,5 cm, gewichten 46-49 gram. Collectie Rikkoert Edelambachtshuys, inv.nr. 1176. Foto's Rob Glastra.



Afb. 33 De keurtekens op de onderste twee dessertvorken (b, c) van afbeelding 32: meestertekens GK, provincietekens 'grote keur' afgeronde schildvoet, jaarletter R=1767, stadstekens Schoonhoven ronde schildvoet, herkeurtekens 'gekroonde O'.

De tafellepel uit 1767 (afb. 34), met rib op de steel, langwerpige afgeronde bak en dubbellof heeft hetzelfde model als de boven genoemde vorken b en c in afbeelding 32, ook uit 1767.



Afb. 34 Tafellepel 1767, ZI=herkeur, meestertekens GK in rechthoek, provincietekens 'grote keur' met puntige schildvoet, stadstekens puntige schildvoet, jaarletter R=1767. Lengte 21 cm, gewicht 51 gram. Particuliere collectie, foto Rob Glastra, bew. RKa.

Tot slot

Wanneer we het grootwerk van Gerrit Koen bezien in de context van het 18de-eeuwse zilverambacht in Schoonhoven, kan geconcludeerd worden dat zijn werk hierin uniek is en zich qua kwaliteit kan meten met het grootwerk van zilversmeden uit de belangrijke Nederlandse steden. In vormgeving volgde Koen de Franse mode, zij het op een eigen wijze en gedurende een lange periode. Het veel en langdurig gebruik van Lodewijk XIV ornamenten, later aangevuld met Lodewijk XV motieven, behoorde hiertoe. Deze ornamentiek werd door zilversmeden uit vrijwel heel Nederland toegepast zoals blijkt uit de catalogi van de zilvercollectie van diverse steden.

Het voert hier te ver om ter vergelijking met het grootwerk van Gerrit Koen, allerlei voorbeelden te noemen maar één willekeurige uitzondering uit de nabije grote stad Rotterdam is hier wel op zijn plaats: een theeservies van Bartholomeus van der Tooren uit 1759 in de late Lodewijk XIV stijl (afb. 35, vergelijk afb. 8).

Het kleinwerk van Gerrit Koen, zijnde de suikerstrooilepels, valt in het geheel niet op binnen de Schoonhovense productie. Hij volgde met dit kleinwerk de plaatselijke trend. Zijn bekend geworden vorken passen in het landelijke beeld van dat product.



Afb. 35 Een 3-delig theeservies, 1759, Bartholomeus van der Tooren, Rotterdam. Foto N.I. Schadee, Zilverschatten: drie eeuwen Rotterdams zilver (Rotterdam 1991) 97, cat. nr. 129.

Dankwoord

Met veel dank aan de heer Rikkoert senior en Ab en Perry Rikkoert van Rikkoert Edelambachtshuys in Schoonhoven, voor het bijeenbrengen van de collectie Gerrit Koen, zilversmid in Schoonhoven, en het ter beschikking stellen voor onderzoek van de besproken objecten. Rene Kappers voor het opzetten van het project Koen, voor zijn fotografie en bewerkingen. Gemke Jager voor haar bemiddeling bij musea, archieven en particulieren. Zonder hun hulp was dit artikel niet tot stand gekomen. Dank ook aan Hillegonda Rikkoert-Koelewijn van het juweliershuis Rikkoert voor haar hulp bij het maken van de foto's, aan Rob Glastra voor zijn fotografie, aan enkele (anoniem gebleven) leden van de Nederlandse Zilverclub, aan het bestuur van de Hersteld Hervormde Gemeente Heesbeen, Corry Quekel van Museum Het Gouverneurshuis Heusden en Ebo Roek en Wim Lock van de Heemkundekring Willem van Strijen Zevenbergen voor het ter beschikking stellen van relevante informatie, afbeeldingen en de mogelijkheid tot het nemen van foto's van de betreffende voorwerpen.



Colofon 2023

De *Zilver Histograaf Schoonhoven* is een historisch periodiek over 'de geschiedenis van de 1000 Meesters die het deden en doen, hun werk en hun stad.' Afleveringen verschijnen regelmatig, in *open access*, via de gelijknamige website www.ZilverHistograaf.nl.

De Zilver Histograaf Schoonhoven verschijnt onder auspiciën van het *Schoonhovens Goud- en Zilvermidsgilde Sint Eloy*. Het verschijnt in *open access*, gratis toegankelijk voor iedereen, op het *worldwide web*. De website biedt de afleveringen aan. Er is tevens een 'Zilver Schatkamer' of *repository* waarin elders reeds verschenen publicaties over de geschiedenis van Schoonhoven als Zilverstad bijeen gebracht zijn.

Jaarboek. Aan het eind van elk kalenderjaar wordt digitaal een Jaarboek samengesteld met de verschenen afleveringen. Print of druk van afleveringen en Jaarboek door derden is vrij van onze rechten.

Abonneren is gratis. Opgeven, wijzigingen en afzeggen kan/moet men zelf doen op de website van de Zilver Histograaf Schoonhoven, www.zilverhistograaf.nl

Abonnees worden per email geïnformeerd over het verschijnen van nieuwe afleveringen. De Zilver Histograaf Schoonhoven wordt, desgewenst, gratis digitaal aangeboden aan de leden van geïnteresseerde historische verenigingen, geïnteresseerde 'vrienden van' de diverse Nederlandse musea met een edelmetaalcollectie.

Publicaties: Aangeboden artikelen worden *peer reviewed* door de (gast-) redacteurs. Het auteursrecht blijft berusten bij de auteurs.

Artikelen en/of kopij kunnen worden aangeboden bij het secretariaat van de redactie: redactie@zilverhistograaf.nl. Alle bijbehorende afbeeldingen die niet gemaakt zijn door de auteur, dienen vrij van rechten aangeboden te worden. De Zilver Histograaf Schoonhoven, i.c. de Stichting HEK, aanvaardt in deze geen enkele aansprakelijkheid.

Richtlijnen voor auteurs: www.ZilverHistograaf.nl/richtlijnauteurs.

Redactie

Rene Kappers, hoofdredacteur
Loek van der Kolk, redactiesecretaris
Gemke Jager, redactielid
Cristel Stolk, redactielid
Ferry Mol, redactielid
Rogier de Groot, webmaster

rene.kappers@live.nl
redactie@zilverhistograaf.nl
info@gemkejager.nl
c.stolk@samh.nl
ferrymol4@gmail.com
rogier@roaxdesign.com

Vormgeving: Roax Design, Schoonhoven

Covers: Ton van Velsen, Bussum, en Rogier de Groot, Roax Schoonhoven

ISSN: 2772-4867

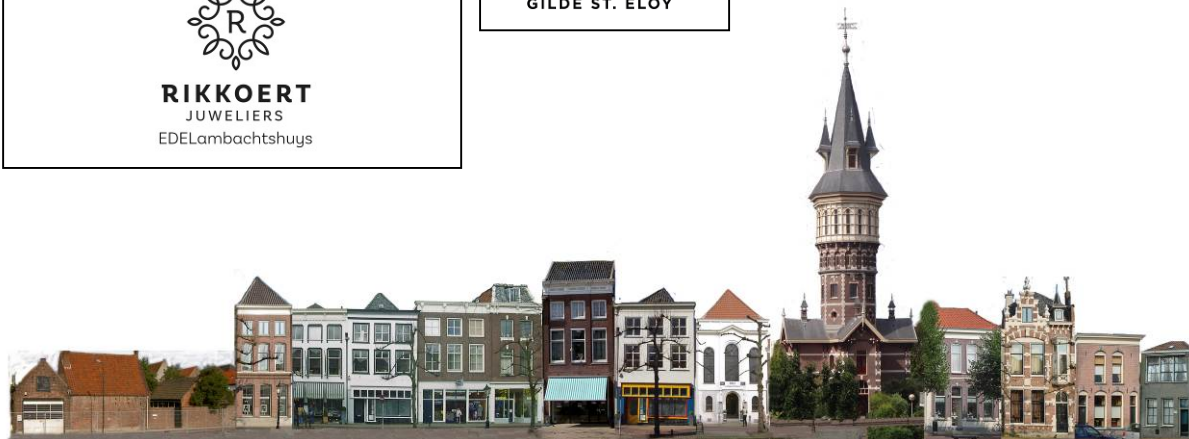
De Stichting HEK, Historische Encyclopedie Krimpenerwaard, is de rechtspersoon die de uitgever is van de *Zilver Histograaf Schoonhoven*.

Bestuur Stichting HEK

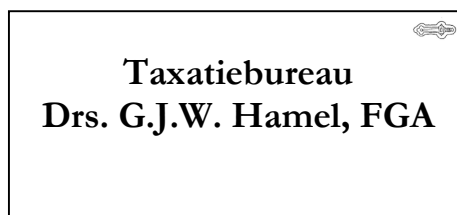
Han Goutier, voorzitter
Gemke Jager, secretaris-penningmeester
Rene Kappers, lid

info@nederlandje.nl
info@gemkejager.nl
rene.kappers@live.nl

Dank aan onze sponsors van 2023
 'Zilverstad: dat onderscheidt ons van de rest'



*Panorama van de Zilverstad **



* *Panorama van de Zilverstad, adressen v.l.n.r. Havenstraat 49, 47a, Haven 69, Haven 64, 66, 68, 70, 54, 66, 13, Bij de Watertoren, Haven 7, 61, Nes 22, Scheepmakershaven 30. Werkplaats/huis van: Zilverfabriek A. Mesker & Zn, Zilverfabriek P. van Oostrom & Zn, Pieter van Sonsbeek, Artis Causa (Huub Rogier, Gabri Schumacher)/Jan Ariensz, Willem Littel Wmz, Gillis Grevink, Jacob Kooiman AGz/Andries Graves Kooiman, Adrianus Kujlenburg Jz, Rikkoert Edelambachtshuys, Paul de Vries/Wouter van Balen/Titiaan de Geer,*